

**A BUDAPESTI V. KERÜLETI
MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMI
BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM**

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1925-1926. ISKOLAI ÉVRŐL.

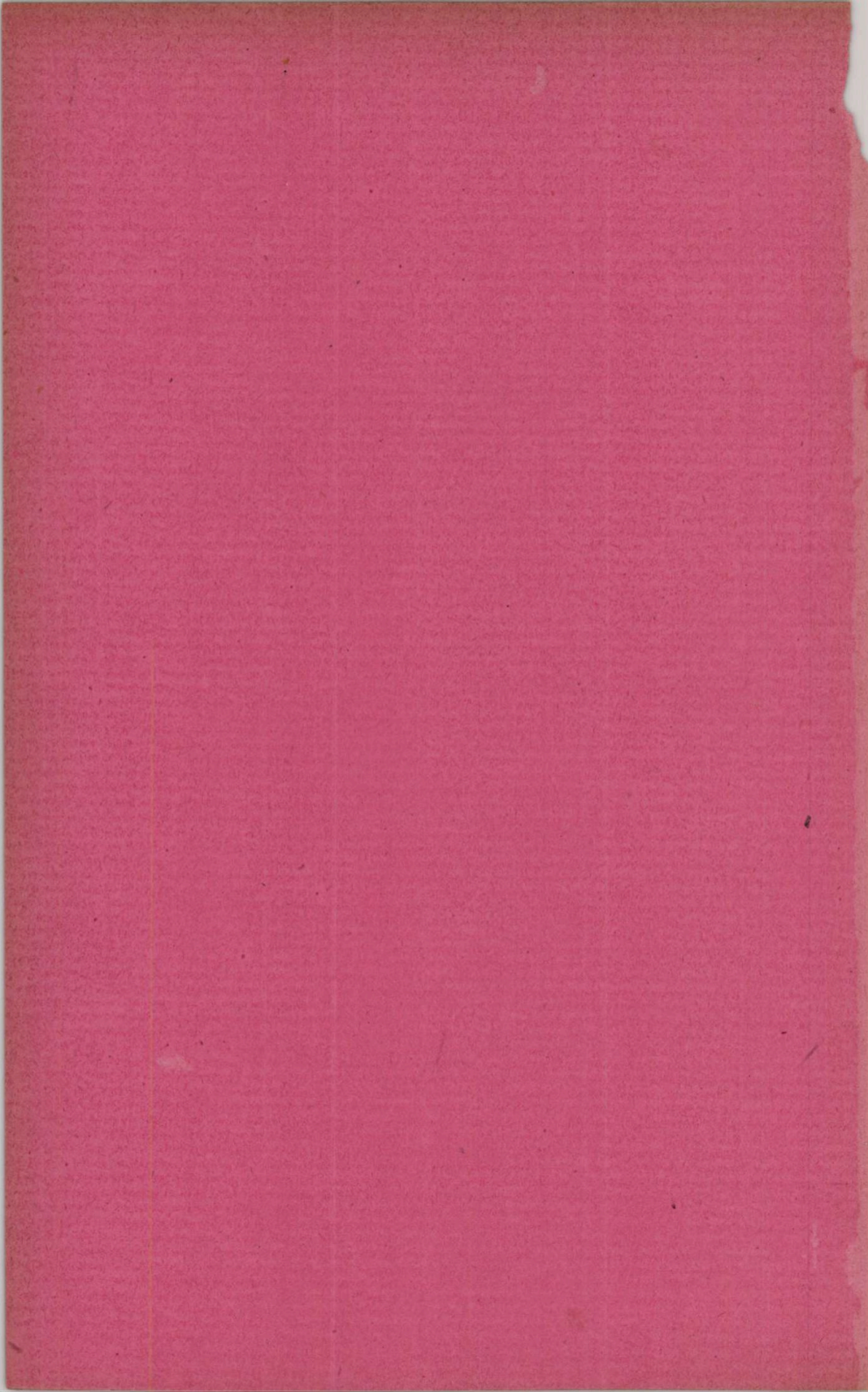
KÖZZÉTETTE:

KROMPASZKY MIKSA

TANKER. KIR. FŐIGAZGATÓ, A GIMNÁZIUM IGAZGATÓJA.

BUDAPEST, 1926.

**A BUDAPESTI V. KERÜLETI
MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMI
BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM**

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1925-1926. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZZÉTETTE:

KROMPASZKY MIKSA

TANKER. KIR. FŐIGAZGATÓ, A GIMNÁZIUM IGAZGATÓJA.

BUDAPEST, 1926.

A legtöbb magyar középiskola homlokán ott ragyog díszül és vezércsillagul a magyar nemzeti mult egy-egy dicső neve. Iskolánk Berzsényi Dánielnek, a magyar Horatiusnak nevét viseli.

Egyházas-nagyberzsényi Berzsényi Dániel 1776. május 7-én, a vasmegyei kies Kemenesalján, Egyházas-Hetye községben született, evangélikus vallású gazdag földbirtokos-családból. Tizennyéves koráig otthon nevelkedett atyja felügyelete alatt, ki jogvégzett, latinos műveltségű, puritán férfiú volt. Már otthon megtanult atyjától latinul és vele együtt olvasgatta a római történetírók és szónokok műveit. Gondolkodása és képzelete már korán a klasszikus római szellem hatása alatt fejlődött. A falusi élet tiszta világában, a természet idillikus örömei között testben és lélekben egészséges, erős ifjúvá serdült. Atyja csak ekkor vitte a soproni liceumba, hol tökéletesítette latin tudását és megtanult németül. A falusi szabad élethez szokott ifjú nem érezte magát jól az iskolában, mert előrehaladott kora miatt kinőtt társai közül. Ezért atyja még tanulmányai befejezése előtt hazavitte és gazdálkodásra fogta. A költői lelkű ifjú, hacsak szabad órája akadt gazdálkodás közben, elővette kedves költőit és szigorú atyja elől elbújva erdön, mezőn, padláson vagy az éjjel csendjében olvasta őket. Legjobban Horatiust szerette. Közben átvette anyai örökségét, Sömjénbe költözött és megházasodott. Felesége, Dukai Takács Zsuzsánna, egyszerű és takarékos nemesasszony volt, kivel együtt szorgalmasan gazdálkodott tekintélyes birtokán, szerényen élt és vagyonát gyarapította. A falusi gazdálkodás állandó gondja mellett és kedves költői olvasgatása közben is éber figyelemmel kísérte nemzeti életünk viszontagságait. Hazafias, puritán lelke mélyén elszoporkodott az idegen nyelv, viselet, szokások és erkölcsök rohamos elharapódzásán, melyek mind a nemzeti jellem, erő és erkölcs elkorcsosulását eredményezték. Évekig titokban, lelki szükségéből, honfibúja csillapítására irogatta ódáit és egyéb verseit, melyek azonban nem sokáig maradtak fiókjában, mert egy véletlen folytán napvilágra kerültek és bámulatba ejtették az egész országot.

1813-ban önálló kötetben jelentek meg költeményei. Egyszerre országszerte elterjedt híre s mindenütt ujjongva üdvözölték a hatalmas szavú költőt. Könyvét mindenütt olvasták, elkapkodták és csakhamar második kiadásáról kellett gondoskodni. A legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István, Berzsényit vallotta legkedvesebb költőjének és lelki testvérként köszöntötte. A reform-korszaknak, a nagy nemzeti fellendülésnek, Berzsényi volt első hangosabb hirdetője. Szava betöltötte az egész országot. Közben átköltözött atyjától örökölt birtokára, Niklára és itt halt meg 1836. febr. 24-én. Az Akadémiában Kölcsey Ferenc mondott fölötte gyönyörű emlékbeszédet. Vármegyéje emlékoszlopot emelt sírja fölé a niklai temetőben, Egyházas-Hetye pedig emléktáblával jelölte meg szülőházát, Budapesten a Nemzeti Múzeum kertjében emlékszobra áll. Berzsényi négy gyermeket hagyott hátra. Családja Farkas fiának gyermekeiben ma is él.

Berzsényi Dániel a vallásosságnak, hazafiságnak, tiszta erkölcsnek és a magyar vitézi erényeknek költője. Eszméinek fonsége a legtisztább magasságokba felér, hangja ércesen zengő, nyelve a klasszikus versformában is gyökeresen magyar és eredeti, érzésének lángoló heve minden magyar szívet egybeolvasztó. A „Fohászkodás“ és „A magyarokhoz“ című két költeménye szájról-szájra jár e hazában.

Iskolánk humanisztikus gimnázium, melynek feladata klasszikus szellemen tanítani nemzeti nyelvet, irodalmat, tudományt és művészetet. Tanulóink igyekezzenek tehát minél teljesebben lelkükbe fogadni Berzsényi Dániel szellemét.

HERCZEG FERENC.

Irta : Váry Rezső.

A költőket már az ókori népek is nagy tisztelettel övezték és csodálattal néztek föl rájuk, mert ösztönük súgta, hogy magasan állanak az emberek fölött és közel vannak az istenséghez. Cicero, a híres római szónok, Archias görög költőért mondott beszédében azt vallotta, hogy a költők írásain az istenek ihlete érzik. Ennius még tovább ment és szenteknek tartotta őket. Horatius egyik legszebb költeményében megjövendölte magáról, hogy halhatatlan lesz ; mert valamíg a római főpap föl fog járni a Capitolium-ra, hogy áldozatot mutasson be a birodalom fenntartó istenének, Jupiternek és ez útjára elkíséri őt a szende és hallgatag Vesta-szűz, addig élni fog ő is és nevét dicsérve emlegeti az egész földkerekség. És Horatius nagyon szerény volt, keveset jósolt magának. Mert hol van ma a római világbirodalom ? Eltűnt a föld színéről. . . És Rómában ma nem a pogány „pontifex maximus“, hanem a keresztény világvallás főpapja, a pápa mutat be áldozatot az egyetlen igaz Istennek. Ma már nem él a római nemzet és nincs nép, mely latinul beszélne. . . És Horatius mégis él ! Költeményeit az egész művelt emberiség olvassa és csodálja és olvasni, csodálni fogja mindaddig, míg ember él e földön, ki gyönyörködni tud költészetben és művészetben.

Ez évben Herczeg Ferencet, a legnagyobb élő magyar költőt ünnepeljük, örökkévalóságba induló pályájának negyvenedik évfordulóján. Negyvenedik éve van az idén annak, hogy Herczeg Ferenc költői tehetsége megnyilatkozott és első művét megírta. A délmagyarországi ismeretlen ifjú azóta hazánk egyik legjelesebb patriótája, Európa-szerte ismert költője lett. Oly nemzet vagyunk, mely mindegy népnél pompásabban és pazarabban szokott ünnepelni, de amely nevezetes arról is, hogy éppen költőiről felelkezik meg leghamarabb. Éppen ezért a legszebb elismerés a magyar nemzet részéről Herczeg Ferenc költészete iránt az, hogy az idén csakugyan az egész magyarság osztatlanul hódol előtte, mint kicsiny és csonka hazánk legnagyobb élő szelleme előtt. Nagy szó ez hazánkban, hol Jókai-ig és Mikszáth-ig legragyogóbb tehetségű költőink se tudták megnyerni az egész nemzet osztatlan tetszését, még kevésbé bírták meghódítani a siker kacér és csapodár nemtőjét, hanem osztályrészük legtöbbször csak mellőzés, nélkülözés és szenvedés volt. A költő sorsát hazánkban Csokonai jellemezte legtalálóbban egyik vígjátékában, melynek az alig harmincegy évet élt, de e rövid élet alatt is tengersok boldogtalanságot és csalódást átszenvedett

költő ezt a címet adta : Tempefőy, vagy az is bolond, aki poeta lesz Magyarországon.

Herczeg Ferenc azonban kivételesen szerencsés költői sors. El lehet róla mondani, hogy ő az első „poeta felix“ hazánkban.

Miért tartjuk Herczeg Ferencet korunk legnagyobb magyar költőjének, — sőt a világirodalom egyik legkiemelkedőbb élő költőjének ? Pintér Jenőnek, legjelesebb irodalomtörténésirónknak megállapítása szerint, korunk oly gazdag költői tehetségekben, hogy csak a mult századnak, irodalmunk aranykorának negyvenes és ötvenes évei hasonlíthatók össze vele, amikor együtt élt és munkálkodott Vörösmarty, Petőfi, Arany, báró Eötvös, báró Kemény és Jókai. A világirodalomban pedig Herczeg kortársai Wels, Shaw, Romain Roland, Anatole France, Knut Hamsun, Unamuno, Thomas Mann, D'Annunzio, Gorkij... És Herczeg Ferencet nemcsak a magyar szépirodalom emlegetheti legfényesebb tehetségei között, hanem ki-tűnik ő a világirodalom élő halhatatlanjai közül is. Egy tekintetben pedig fejjeleg magasabb más nemzetek most élő valamennyi költőjénél is. És ez, — hogy Herczeg Ferenc igazi nemzeti költő. Az a költő, kinek írásaiban csakugyan a magyar nemzet egyetemének lelke szólal meg. Az a költő, ki mindig a magyarság ütőerén tartja aranytollas finom kezét, ki mindig forrón szeretett nemzetének szívedobbanását figyeli és hallgatja, — és amit a magyarság vérkeringéséből kiérez mint gondolatot, álmot, vágyat, szilaj szenvedélyt vagy elszánt akaratot, azt írja meg regényeiben és drámáiban. Ez az ő nagyságának, egyszersmind hatásának titka. Ez az a csodálatos aranykulcs, mellyel meg tudja nyitni mindnyájunk szívének legtitkásabb rekeszét, hogy dúsgazdag tündéreként telirakja azt költői lángelméjének kincses ajándékaival. Ahány költői mű jelent meg Herczeg Ferenctől, megannyi pazar ajándék volt az nemzete számára. A Pogányok, Ocskay brigadéros, Bizánc, Árva László, Fekete lovas, Balatoni rege, A hét sváb, Az élet kapuja, Bujdosó, A híd... és majd száz kötetre rúgó munkáinak legtöbbje nemzeti esemény volt megjelenése idejében és mindenkoron legbecsesebb értékei közé fog tartozni a magyar költői irodalomnak. Költőjük pedig halhatatlanná lett általuk, akinek könyvei szíveket fognak megdobogtatni, férfivért forróbb és gyorsabb keringésbe hajtani, a szemekben tüzet gyujtani, férfikart tette feszíteni, míg magyarok laknak a Duna-Tisza mentén, kiknek eszményük a férfiaság, becsület és bátorság, becs-vágyuk pedig Európa nemzetei között az elsők között állani.

Herczeg Ferenc jelentősége többféle, aminthogy költői munkássága is többirányú. Nemzeti jelentősége abban fejeződik ki, hogy nemcsak egyéni, hanem költői világa is teljesen magyar. Bárhova csapong képzelete, magyar világot lát mindenütt. Bármit ír, az a magyar ég alatt történik vagy oda képzelet. Regényeiben és drámáiban a személyek és sorsok magyarok, vagy ha idegen népből valók, mégis magyarokat ért rajtuk. A *Pogányok* ázsiai fajtánk európai tragédiáját hirdeti hol fenséges, hol mélabús hangon. Alap gondolata végigkísért a magyar történelem viszonyosságai között és fajunk nagy problémáját a gyökerénél ragadja meg. Herczeg Ferenc e regényében a pusztuló pogány magyarság fájdalma és búcsúja rezeg az új, a keresztény világ megnyíló kapuja előtt, hangulata a dicső mult hagyományainak haldoklása egy új ezredév hajnalán.

A *Bizánc* cselekménye görög világban történik ugyan, de a költő hazagondolt, mikor megírta ezt a fenséges tragédiát és arra figyelmezteti nemzetét, hogy a görögök sorsára fog jutni, ha a bizantinizmus puha és erkölcs-telen karjaiba esik. A nagyszerű jóslat részben már beteljesedett rajtunk. Tőlünk függ, tovább sülyedjünk-e a számunkra megásott sírba vagy fel-támadjunk. Mint a költő maga megvallotta, ezt a drámáját az általános magyar politikai és társadalmi bomlástól és zülléstől rettegve írta. *Mohács előtt* lett volna a címe, de írásközben annyi keserűség ömlött ki szívéből a műbe, oly szörnyű jóslat lett belőle, hogy maga is megborzadt tőle és ezért helyezte át az egész tragikus cselekményt Bizáncba. Azt hisszük, Herczegnek ez a műve hirdeti legtisztább hangon az ő magasrendű eszményiségét, mely annál hatalmasabb és megdöbbentőbb, mennél tragi-kusabb események bekövetkezését látta meg költői jóslatában. Az *Ocskay brigádéros*-ból nemzeti küzdelmeink, szabadságharcaink folytonos kudarca, örökös hiábavalósága víjjog felénk a tárogató hangján. Mindig magunk voltunk okai balsorsunknak, mert sohase tudtunk egyetérteni, összetartani a hazáért. Egy költői intuíció teremtette meg e mű alapgondolatát néhány perc alatt. Herczeg maga mesélte, hogy egyszer meghallgatta egy cigány-banda tárogatójának régi kuruc nótáit. És ekkor hirtelen lelkébe nyilalt, szívébe sajgott az ősi magyar fájdalom, a huszár-roham mámorító képe és a dühítő érzés, hogy a nagyszerű rohamot az utolsó pillanatban mindig elgáncsolta a pártoskodás — vagy a kegyetlen magyar sors vagy a soha okulni nem akaró magyar politika. Ez volt a vége minden nagyszerű magyar vállalkozásnak és így lesz mindig, ha nem akar tanulni a multból. Így volt Rákóczi idejében, így negyvennyolcban és így volt a nagy világháborúban is. A *hid*-ban a költő tisztult történelembölcselete nyilatkozott meg és a dráma négy felvonásában a nemzet sorsának szimbólumát alkotta meg. Széchenyi tragédiájáról szól ez a mű, de a költő művészete itt is tüleml-kedett a dráma keretein és nemzetünk életének nagy problémáira vilá-gított rá. Bölcs gondolatok, magyar igazságok vannak e drámában; ha a nemzet követni fogja ezeket, megtalálja a *hidat* egy boldogabb jövőbe.

És így belemélyedve Herczeg költészetébe, csaknem minden művé-ben megtaláljuk a nemzeti gondolatot. Ezért Herczeg költészetének poli-tikai jelentősége is van, ami abban jelentkezik, hogy minden történeti regényének és drámájának költői elgondolása és eszmei célja a legszoro-sabb összefüggésben van nemzeti életünkkel. Herczeg műveit olvasva az a víziónk támad, hogy a nemzet a hatalmas, a terbélyes, örökké élő csodafa, a költők rajta a nemzeti erő kivirágzásai. És Herczeg költői művei valóban a legszebb virágok közé tartoznak.

Irodalmi jelentősége legfőképen abban érvényesül, hogy korunkban, midőn az olvasóközönség és az írók egyformán igen hajlamosak a natu-ralizmus erkölcs-telen túlzásaira, ő védője és őrzője a magyar költészet eszményi tisztaságának és tiszteletreméltó hagyományainak. De legfon-tosabb jelentősége abban van, hogy költői műveinek hazafias és erkölcsös hatása által a legmagyarabb és legbölcsőbb nemzetnevelő. E téren hivatott utóda Jókainak. Esztétikai értéke legmélyebb tragikus tárgyú regényeiben és drámáiban. Kevés költőnk van, ki a nemzeti fájdalmat, balsorsot és szenvedést oly hatásosan és művészien tudta volna kifejezni, mint Herczeg.

De Herczeg nekünk nemcsak költő, hanem diadalmas példája fajunk átalakító erejének is. Jövéneknek egyik legbiztatóbb záloga éppen az, hogy hazánk nemzetiségeinek jobbjai mind megmagyarosodtak és a magyar ügynek legharcosabb katonái lettek. Herczeg Ferencz nem magyarnak született. Osztrák-német eredetű családból származott, abból a népből, mely a legtöbb és legádázabb ellenséget adta nekünk. És Herczeg Ferenc, az ellenséges faj ivadéka, ma a legnagyobb magyar költő és hazafi, a magyar nemzeti idealizmusnak leghatalmasabb szavú hirdetője. Mint ahogy a nemes fém kiolvad a kőből és érből a tűz hatása által, éppúgy a nemzetiségek nemesebb elemei is beleolvadtak a magyarságba a nacionalizmus tüzeiben.

Herczeg Ferenc legújabb színművében olvastam e gondolatot :

— Ha Isten le akar szállni a földre, akkor egy nagy férfi szívében vesz szállást.

A költő e szavakat Széchenyire értette, de mi méltán visszafordíthatjuk a szerzőre, mert aki oly nagyszerű költői műveket alkotott, mint ő, annak szívében bizonyára a teremtő Isten lakik.

Azt tanítja hitünk, hogy bárhova sodorja is el vagy szórja szét csontjainkat és hamvainkat a tűz, víz, vihar vagy földrengés, ha az utolsó ítélet előtt megszólal Isten angyalának trombitája, ismét egyesülni fognak testünk elszóródott részei és ugyanazzal a testtel fogunk feltámadni, amelyben éltünk a földön. Én azt hiszem, hogy ha egyszer meg fognak szólalni a magyar föltámadás harsonái — s talán éppen Herczeg Ferenc lesz az, aki megfújja a riadót — : hazánk elszakított részei ismét egy testté fognak egyesülni és föl fog támadni Nagy-Magyarország !

E jubiláris évben szívből azt kívánjuk Herczeg Ferencnek, hogy a magyar Gondviselés éltesse őt minél tovább költői tehetségének és alkotó erejének teljességében és engedje minél előbb megérnie a magyar föltámadást, hogy szükebb hazája is, a Délvidék, szálljon vissza az anyaországra, édes hazánkra.

DR. WAGNER ALAJOS

1852—1925.

Intézetünk erkélyéről 1925. december 6-án gyászlobogót lengetett a szél. Dr. Wagner Alajos nyugalmazott tankerületi kir. főigazgató, intézetünk volt igazgatója, Makón családja körében meghalt. Nagynevű elődeink történelmi arcképcsarnoka egy fényes névvel gazdagodott, szívünkben pedig egy fájdalmas seb fakadt.

1852-ben született Meczenzéken. A középisko.át Rozsnyón és Kassán, egyetemi tanulmányait a kolozsvári és budapesti egyetemeken végezte. Tanári működését Besztercebányán 1875-ben kezdte, folytatta a budapesti VII. ker. áll. főgimnáziumban 1879-ben, 1884-ben a tanárképző gyakorló főgimnáziumban, majd 1898-ban az V. ker. áll. főgimn. igazgatói állását foglalta el, ahonnan 1911-ben mint tanker. kir. főigazgató nyugalomba vonult.

Tanítványaink már csak hozzátartozóik, rokonaik, édes atyjuk elbeszéléseiből ismerhetik meg a tudós tanár, a melegszívű emberbarát, a jószágos nevelő és oktató, a páratlan feljebbvaló nemes és harmónikus alakját. A nemzetiségi vidékről származó német ajkú ifjút a magyar államiság szent eszméjének centripetális ereje vonzotta kebelére és alakította a magyar középiskola egyik legkiválóbb kultur munkásává.

Egyetemi tanulmányaival, folytonos továbbképzéssel, munkájával képezte ki magát a magyar tudós tanárok típusává és fáradhatatlan szorgalmával érte el a tanári pálya zenitjét. Nagy tudásának maradandó emlékei tudományos művei, pedagógiai értekezései és tankönyvei.

Az intéző körök a még csak 9 éve működő tanárban észrevették az átlag nivóból magasan kiemelkedő szellemi fölényt, a kiváló oktatói rátermettséget. Látták, hogy energiapazarlás lenne, ha továbbra is csak egy-egy osztály szűk körében képeznék a tudás fáklyáját. A gyakorló főgimnázium tanárává tették meg, hogy ne csak maga világítson, de lobbantsa lángra, alakítsa égő, világító tüzzé az égi szikrát a szellemi utódokban. Egész tanári generációt nevelt a gyakorló főgimnáziumban.

Imponáló egyénisége, az emberekkel való konciliáns bánásmódja, a garlóságokat megértő elméje és megbocsátó szíve, a szeretet, melyet tanítványai iránt érzett, predesztinálták az igazgatói állásra. 1898-ban intézetünkben tartott beköszöntőjében mondta, hogy önzetlenséggel, kitartó és becsületes munkával ki akarja vívni tanártársai és új tanítványai jóindulatát és szeretetét. A programm tette vált. Tanárnak, tanítványnak nem volt soha jobb feljebbvalója, barátja, mint Wagner. Szívének sugárzó melege megtette hatását: az intézet, virult, fejlődött. Nem feszélyezett senkit a feljebbvalói hatalom, mindent elintézett az elismert abszolút tekintély és a feddő szóból és esetleg keményebb elbírálásból is minden

tanítvány kiérezte az atyai szeretet melancholikus, önmagát sebző fájdalmát. Mert a nevelésben alapelve a szeretet volt. Tanári vezérmotivumul állította, hogy rossz gyermek nincs, mindegyiket szeretettel fel tudjuk magunkhoz emelni.

A homokóra utolsó szeme is lepergett azonban és mi, akik életében oly sok jóindulatban, támogatásban, szeretetben részesültünk Wagner részéről, szomorúan ismétljük magunkban dr. Wlassics Gyula volt vallás- és közoktatásügyi miniszter szavait, melyeket Wagnerhez intézett 30 éves tanári jubileuma alkalmából: „Különös elismerést érdemel az olyan férfiú, aki a kötelességszerű buzgalmon túl minden erejét, minden tettét és gondolatát a tanügynek szentelte, aki sohasem ismerte a fáradtságot és aki a nemes öntudaton kívül egyéb jutalmat sohasem keresett.”

Sch. A.

JACOBI KÁROLY.

Már kinyomva, készen állott a tavalyi Értesítőnk, amidőn megérkezett a nagyméltóságú Vkm. 50.376. számú rendelete, amely Jacobi Károly tanker. kir. főigazgatót, az intézet kir. igazgatóját a szolgálat alól fölmentette és 1925. december 31-ével nyugállományba helyezte 35 évi tanári és igazgatói szolgálata alapján. Ez alkalomból dr. Pintér Jenő, székesfővárosi tanker. kir. főigazgató az alábbi búcsúiratot intézte hozzá: „Méltóságos Főigazgató Ur! Méltóságod a nagyméltóságú magy. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak f. évi június 25-én keltezett 52.043. sz. rendelkezése alapján megvált a budapesti tankerület legrégibb állami középiskolájának, a Berzsenyi Dániel gimnáziumnak vezetésétől. Nem mulaszthatom el, hogy ezen alkalomból a magam részéről ki ne fejezzem meleg elismerésemet és köszönetemet egy emberöltőn át lelkiismeretes buzgósággal teljesített hosszú és eredményes pedagógiai működéséért. Méltóságod neve a magyar középfokú oktatás történetében mindig a hivatottak és érdemesek között fog említtetni. Igazgatói működése, amellyel hosszú pályájának utolsó helyén a legrégibb budapesti állami gimnáziumot tovább virágoztatta, ebben az intézetben mindig hálás megemlékezés tárgya lesz. Szívvel kívánom, hogy a jelesen végzett munkát és fáradalmat a nyugalom sok derűs és boldog éve kövesse! Fogadja Méltóságod ismételt köszönetemet és elismerésemet. Budapesten, 1925. szeptember 12-én.”

E meleg szavak híven jellemzik Jacobi Károly 35 éves pedagógiai működését: valóban a lelkiismeretesség és buzgóság volt az ő tanári munkásságának tengelye. Innen van, hogy számos bizalmi kitüntetésben részesül, a szebeni ág. tanítóképezde miniszteri biztosa a megszállás idejéig, budapesti és vidéki középiskolák érettségi elnöke számos éven át s több, mint tíz évig a VKM.-ben a kabinetiroda részére készített német fordítások revizora. Mint embernek pedig a szelídség és barátság a két legjellegzetesebb tulajdonsága. Innen az, hogy csak jót mondanak róla és szeretettel emlegeti felettese, barátja, kartársa és sok-sok tanítványa. A régi szabású tanárok közé tartozik Jacobi Károly, halkszavú, komoly úri gondolkodású gentleman és csak szükség esetén szigorú, igazgatósága alatt összhang uralkodik a testületben, mert az ellentéteket szelíden, kérlelve és békítve símítja el.

Irányító elve, hogy az intézet csendben, békében végezze nagy kötelességeit. Humánus, derült életfelfogás, puritán, mély vallásosság, a régi erkölcsök és a tekintélyek tisztelete egészítik ki lelkivilágát.

Noha nem volt váratlan Jacobi Károly nyugdíjazása, mégis nagy és fájdalmas esemény volt intézetünk történetében. Minden tanári testületben kialakul valamely értékes tradíció: a mienkben a barátság és szeretet érzelme vált legerősebbé s Jacobi Károly ezt tudta nemcsak fenntartani, de tovább is fejleszteni. Ezért oly fájdalmas a válásunk és búcsúzásunk Jacobi Károlytól, akihez a testület is, a tanítványok is tisztelettel és szeretettel ragaszkodtak. Azonban az idő eljár s a változások bekövetkeznek szükségszerűleg, természetesen: elérkezett az ősz, a pihenés kezdete, de a nap aranytónusa beragyogja még a tájat. Jacobi Károly is csendes, derült évek előtt áll, a pihenés, a jól megérdemelt nyugalom ideje várakozik reá, amikor szép emlékei, a teljesített kötelesség tudata, a barátok és tisztelők szeretete még jobban bearanyozzák az ő boldog családi életét!

W. R.

CSOPEY LÁSZLÓ.

Jacobi Károly főigazgatóval egyidőben vonult nyugalomban az intézet egyik legrégebb tanára is Csopey László igazgató.

Csopey László középiskolai tanulmányait Munkácson, Ungváron és Sárospatakon, egyetemi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. Matematikai és fizikai tanulmányai után nyelvészeti tanulmányokat is folytatott és épen a szláv nyelvekben való jártassága tette őt képessé arra, hogy előbb rutén-orosz fordító volt a miniszterelnökségen. Először a II. ker. főreáliskolában, 1891-ben intézetünknel tanított, ahol 1892. év szeptemberében rendes tanár lett.

34 évig lankadatlan buzgalommal és odaadással szolgálta intézetünk-nél pályáját. Osztályának nemcsak az iskolateremben volt atyai vezetője, hanem még hatvan évvel vállán is fiatalosan, mindig az osztály élén haladt, ha azt a budai hegyekbe kirándulni, turistáskodni vezette. Tanítványai egyformán szerették benne a tudós tanárt, a megértő, atyai vezetőt, aki tanított, buzdított. A maga jó példájával buzdította őket a munkára. Ha régi tanítványai vissza-visszajöttek, még 30 év múltán is szeretettel vették körül, ösztöndíjat alapítottak nevére.

Intézetünkben 1901-ben megalapította a „Matematikai és Természet-tudományi Kört”, 20 évig vezette, számára szép szakkönyvtárat gyűjtött. 23 évig volt az intézet tanári könyvtárának öre. 1887-től a Kir. M. Term. Tud. Társulat másodtitkára, 1896—1905-ig társszerkesztője a Természet-tudományi Közölny-nek, amelyben nagyon sok dolgozata jelenik meg.

Irodalmi munkásságát Gogoly híres Kozák regényének fordításával kezdi, majd a közoktatásügyi minisztérium megbízásából rutén nyelvű tankönyvet ír, 1881-ben a M. Tud. Akadémia Fekesházy jutalommal tüntette ki rutén-magyar szótárát. Közben Turgenyevtől lefordítja „Egy vadász iratai”-t. Mialatt a „Vasárnapi Ujság”, „Fővárosi Lapok”, „Budapesti Szemle” számára is ír tanulmányokat és cikkeket, több nagyobb munka fordítását is végzi, mint Krümmel: Az óceán, A viláfgörgalom, Keller:

A tenger élete és a Term. Tud. Társulat kiadásában ismeretessé vált Schmidt :
A gyakorlati fotografozás kézikönyvét.

Jelenleg a M. T. Akadémia megbízásából bolgár-magyar szótárt szerkeszt és a bolgár irodalmat ismerteti. A kik ismerik munkabírását és iskolánk iránt való szeretetét, azok tudják, hogy nem veszítettük őt el, azért, mert körülünkől távozott, hanem mindig számíthatunk értékes támogatására.

F. J.

SZMETANA ÁGOST.

Követte jól megérdemelt nyugalmába két kedves társát, kikkel hosszú évek során át a legmeghittebb barátságban volt Szmétana Ágost kedves kartársunk is. Intézetünk egyik legrégebbi oszlopa volt ő, ki 1890 óta, tehát harmincöt hosszú éven át áldozta erejét, képességét és odaadó szeretetét iskolájának és a reábízott ifjúságnak. A magyar tanárságnak rendkívüli alakjai közé tartozik, azok közé, kiknek egyénisége örök nyomokat hagy azoknak lelkében, akik vele több-kevesebb időt töltöttek együtt. Az iskolában az ifjúság iránti szeretete és szaktárgyainak lelkes becsülése jellemezte, a közéletben mindenkivel szemben tanúsított rendkívüli előzékenysége. Nehéz volt neki előre köszönni. Mindenek fölött áll a művészetek iránti rajongása. Vérbeli művészlélek. Teljesen otthonos úgy a festészetben, mint a szobrászatban és a zenében. Művészettörténeti tudásával többször volt lelkes vezetőnk olaszországi kirándulásainkon. Ott volt az ifjúság mögött akkor is, ha egy-egy iskolai hangversenyre készültek, jó tanácsaival és finom érzékével irányította őket. Sohasem volt fáradt, sohasem volt rossz kedvű, sohasem volt beteg. Ritka energia testben és lélekben, aki mindig verőfényben látta maga körül a világot.

Érdemeit a felsőbb tanügyi hatóságok is nagyon méltányolták és sokszor vették igénybe szakszerű tanácsait. Hosszú időn volt át az Orsz. Rajztanárvizsgáló bizottság tagja, három éven át a középiskolák rajztanításának szakfelügyelője.

Most ő is elszakadt tőlünk, de csak részben, mert ha személyesen nincs is mindennap közöttünk, szelleme mindig nálunk van, sőt azoknál is, akik az elmúlt három évtizedben intézetünk növendékei voltak s élvezhették lelkes, alapos, eredményes s még időnkinti korholásaiban is kedves tanítását.

Amidőn ez úton is búcsút veszünk tőle, kérjük, hogy becses tanácsaival és szeretetével még sokáig támogasson bennünket.

V. O.

I.

ISKOLÁNK MULTJA.

Pest város ifjúságának gimnáziumi oktatását az 1850-es évekig az 1717-ben megnyílt kegyesrendi főgimnázium és az 1823. óta működő evangélikus gimnázium látta el. Harmadik gimnázium gyanánt az akkor Magyarországon is korlátlanul intézkedő bécsi cs. és kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium, Albrecht főherceg kormányzó kezdeményezésére, a mi intézetünket szervezte s nyitotta meg 1858 október 4-én, egyelőre négy osztállyal, „K. k. Staatsgymnasium in Pest” címen. Az új intézet felállításával az abszolutisztikus kormánynak nem az volt a célja, hogy rohamosan fejlődő fővárosunk fokozott művelődési igényeit kielégítse, hanem egyenesen az, hogy a közös birodalom politikai céljait szolgálja vele: császárhű, németműveltségű értelmiséget neveljen. Ezért magyarul nem is tudó tanárokat nevezett ki s az oktatást német nyelven, teljesen az osztrák középiskolai „Organisationsentwurf” tanítórendszerével kezdte meg. Céljait azonban meg nem valósíthatta. A főváros hazafias közönsége továbbra is a hazafias szellemű piaristákhoz járatta fiait, a mai Vigadó helyén állott Redout-épület első emeletén elhelyezett új intézet osztályai pedig néptelenek maradtak. Ezekbe csak az idevezényelt osztrák-cseh tisztviselők gyermekei jártak.

Az abszolutizmus bukásával intézetünk állapota is gyökeresen megváltozott. A főváros közönségének s az intézet időközben kinevezett magyar tanárainak kívánatára a budai Helytartó-Tanács 1861 tavaszán kiadott rendeleteivel a magyart tette az oktatás nyelvévé, a magyarul nem beszélő, bár egyébként nagy szaktudással és buzgalommal működő osztrák-cseh tanárokat elhelyezte és helyüket magyarokkal töltötte be. Első magyar tanárok voltak Bartal Antal, Corzan Avendano Gábor, Dunai Ferenc és Veress Ignác. 1862-ben volt iskolánkban az első érettségi vizsgálat.

Az így nemzetivé vált intézet újjászervezésén két kiváló szerzetesigazgató: a kegyesrendi Nagy Márton (1861—62) és a bencés Rómer Flóris dr. (1862—66) buzgólkodott. Az intézet a vallásalapból fentartott kir. kat. gimnáziumok sorába került, melytől az állam csak 1898-ban vette át.

A tanulók számának rohamos emelkedése több ízben költözködéssre kényszerítette iskolánkat. Tíz esztendőt töltött (1858—68) a régi Redout-épület elhanyagolt, egészségtelen helyiségeiben, négy évet (1869—74) a mai Semmelweis-utcai 23. számú bérházban. Majd a belvárosból a VI. kerületbe költözött és két éven át (1874—76) a Dohány- és Akácfa-utcák északnyugati sarkán álló bérházban szorongott. Innen került végleges helyiségébe, V. kerületi díszes palotájába. Ez Trefort Ágost miniszter támogatásával, Kolbenhayer Ferenc tervei szerint az 1874—76. években épült fel a Markó- és Súlyom-utcák sarkán, gazdag olasz renaissance-stílusban, 1548 m² beépített

területen, a vallásalap terhére 410.847 forint költséggel. Dísztermét a világhírű magyar mesterek : Than Mór és Lotz Károly pompás festményei díszítik.

Az időközben szervezett párhuzamos osztályok befogadására az anyaeépület nem volt elegendő. Ezeket külön bérházakban elhelyezett fiókintézetekként kellett megszervezni s ezekből fejlődtek ki a későbbi önálló intézetekké vált VI. kerületi (lovag-utca) és III. kerületi (óbudai) állami főgimnáziumok. Az 1921. tanévben Alagon nyílt meg iskolánk fiókiintézete, de ez tanulók hiányában hamarosan megszűnt.

Iskolánk szellemi és erkölcsi munkáját kezdetben császári és királyi iskolafelügyelők (1858—59 : Haas Mihály, utóbb szatmári püspök, 1859—61 : Halder Konrád), azóta pedig a következő tankerületi királyi főigazgatók irányították : 1862—66 : Fesztl Károly prépost, utóbb pécsi jogliceumi igazgató, 1867—91 : Lutter Nándor, 1892—1918 : Erődi Harrach Béla, 1919-től kezdve Pintér Jenő.

Igazgatókként vezették intézetünket 1858—61 : Sobola János, 1861—62 : Nagy Márton, 1862—66 : Rómer Flóris, 1866—97 : Corzan-Avendano Gábor, 1897—1911 : Wagner Alajos, 1911—1925 : Jacobi Károly, 1925-től kezdve Krompaszky Miksa.

Tanári karunkban az intézet fennállásának minden szakában találunk oly kiváló tagokat, akiket szaktudományuk önálló művelése egyetemi tanszékre vagy a Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé emelt. Egyetemi tanszékre emelkedett közülök Ábel Jenő, Bartal Antal, Bleyer Jakab, Cherven Flóris, Kassai Gusztáv, Némethy Géza, Riedl Szende, Rómer Flóris, Siegescu József, Szentpétery Imre és Zolnai Gyula.

A Magyar Tudományos Akadémiában, vagy azon kívül is, mint tudományos irodalmunk érdemes munkásai váltak ki a fentemlítetteken kívül : Bayer József, Csopey László, Holub Mátyás, Köpesdy Sándor, Lonkay Antal, Kempf József, Pozder Károly, Schwicker J. Henrik, Szarvas Gábor és Veress Ignác.

Ily elsőrangú erőkből bővelkedő tanári karunk természetesen sok oly kiváló tanítványt képezett ki, akik idővel maguk is a tudomány, a művészetek s a közélet jeleseivé váltak. Érettségit tett növendékeink névsorából legyen elég a következőket kiemelniünk érettségi vizsgálatuk időrendjében : Egyetemi tanárokká lettek részben hazai, részben külföldi egyetemeken : Heinrich Gusztáv, Mihalkovits Géza, Báron Jónás, Purjesz Zsigmond, Láng Ede, Wittmann László, Hampel József, Kováts Gyula, Davida Leó, Pecz Vilmos, Havas Adolf, Schwarcz Gusztáv, Szinyei József, Temesváry Rezső, Ferdinandy Géza, Tangl Ferenc, Tangl Károly, Molnár Géza, Kenéz Béla, Hekler Antal és Hudovernig Károly. Intézetünkéből kerültek ki Hevesi Lajos, Zboray Aladár, Szini Gyula, Krudy Gyula, Szenes Béla írók, Kern Aurél, Szirmai Adolf, Szántó Imre és Kerpely Jenő zeneművészek, Fröhlich Róbert, Toldy László, Báthory Nándor, Pulszky Károly, Volf György, Márkus Dezső, Morvay Győző és Éber László tudományos írók.

Iskolánk az 1925—26-iki tanévvel fennállásának 67-ik évét tölti be.

II.

ISKOLÁNK AZ 1925—26. ISKOLAI ÉVBEN.

Az a rettenetes megrázkódtatás, mely hazánkat 1914-ben, a világháború kitörésével érte, nemkülönben az az óta bekövetkezett események az iskola nyugodt munkásságát annyira megzavarták, hogy még ma is messze vagyunk a jó tanítás és jó tanulás azon előfeltételeitől, melyek a magyar középiskolákat oly híressé tették. A külső rendet a tanügyi hatóságok az egész vonalon visszaállították, de még hosszú évek nevelő munkájára, a kultúra iránt való szeretetet teljesen elvesztő társadalom alapos átformálására van szükség, hogy tanítványaink lelke a középiskolai, előírt anyag megtanulásán kívül, megteljen azzal az eszmei tartalommal, ami a múlt századvégi és e század első évtizedi diákját jellemezte. Az egész társadalom közönye a szellemi értékek iránt, az erkölcsi felfogás lazasága erősen kihat a mi diáktársadalmunk lelki összetételének kialakulására. Minduntalan észlelhető, hogy a tanuló csak a fegyelmi törvények szigora alatt tartja meg kifogástalan viseletét, hogy csak a bizonyítványra való ráutaltságból tanul, alig találjuk a lelki nemességéből fakadó önfegyelmezés nyomait, alig találjuk a tudományokban való önkénytes elmélyedés példáit. A társadalmi opportunizmus csirái erős gyökeret vernek már a tanuló lelkében is. A jövő nevelőjének az lesz a legfőbb feladata, hogy újra kitermeli az iskoláért, tanulmányaiért élő diák típusát.

1. Az iskolai év lefolyása. Az 1925/26. tanév lefolyása egészben véve rendesnek mondható. Sem járvány-, sem szén-szünetek nem szakították meg a tanítás menetét. A tanév kezdete és bejárása a középiskolai Rendtartás előírta időben történt. Iskolánk munkáját az sem zavarta, hogy ebben a tanévben intézetünkben tartotta a budapesti tankerületi főigazgató úr a szeptemberi és decemberi javító, kiegészítő és teljes érettségi vizsgálatokat, még pedig valamennyi fővárosi fiúgimnázium számára. A megelőző tanév végén megbukott tanulók nagy tömege lepte el intézetünket, de sikerült tanári testületünknek csaknem két hétig tartó, a délutáni és esti órákra beosztott nagy munkájával a vizsgálatokat lebonyolítani a nélkül, hogy a rendes tanítás szenvedett volna. A decemberi érettségi vizsgálatokra ismét nagy számmal jelentkeztek tanulók, főleg Erdélyből, ahol a magyar fiúk nem tudtak megbirkózni a román tannyelv nehézségeivel. Mindkét alkalommal a tanulóknak több mint egyharmadát volt kénytelen a bizottság a vizsgálatokon visszavetni elégtelen készülségök miatt. Ez a szomorú eredmény iskolánk munkájától teljesen független. A különböző tisztviselői pályákról különösen a detektívtestülettől, katonai gazdasági hivatalokból, a vasúttól, postától, pénzügyorségtől, jött sok 30—40 év körüli jelölt, akik kenyérkeresetük megtarthatásáért törekszenek magasabb képesítésre, a minősítési törvény kényszere alatt. Volt a jelöltek között több 50 év körüli egyén, sőt egy 56 éves magasállású hivatalnok. A vizsgálobizottságnak nehéz percekét okozott nem egy ízben az érettségi köve-

telményeinek összeegyveztetése e sajnálatraméltó közalkalmazottak kényszerhelyzetével. De ebből is levontuk rendes tanítványaink számára a tanulóságot, mindenki a maga idejében végezze el tanulmányait.

2. Személyi változások. A lefolyt tanév elején intézetünket több igen fájdalmas személyváltozás érte. A tisztviselői létszám ránk kényszerített csökkentése a magyar középiskolákat legkipróbáltabb oszlopaitól fosztja meg. Tőlünk is, más iskolából is olyan, munkaképességük virágjában lévő tanárok kénytelenek katedrájokat elhagyni, hogy néhány év múlva legértékesebb tanáraink maradnak utánpótlás nélkül. Így távozott el iskolánktól **Jacobi Károly** tanker. főigazgató, a gimnáziumnak 1911-től igazgatója, **Csopey László** és **Szmetana Ágoston** igazgatói címmel felruházott r. tanárok. E nyugalomba vonult társainkról Értesítőnk más helyen bővebben emlékeztünk meg. A különböző intézeteknél a nyugdíjazások következtében szükségessé vált létszámkiegyenlítés, valamint a szaki arány javítása két áthelyezést is tett szükségessé. **Császár Mihály** r. tanár a VIII. ker. áll. Zrinyi Miklós reálgimnáziumba, **Scheiring Károly** r. tanár pedig az I. ker. áll. Verbőczy István reálgimnáziumba helyeztetett át. Két kiváló képzettségű társunkat veszítettük el bennök, de a felsőbb hatóságok méltó utódokról is gondoskodtak, amennyiben ide helyeztettek **Vajthó László** r. tanár az I. ker. áll. Verbőczy István reálgimn.-ból és **Soós Sándor** r. tanár a IX. ker. áll. Fáy András reálgimn.-ból. Az intézet vezetésétől megvált **Jacobi Károly** tanker. főigazgató helyére **Krompaszky Miksa** tanker. kir. főigazgató helyeztetett át a budapesti tanker. kir. főigazgatóságtól, aki a gimnázium igazgatását még a mult tanév június havában vette át.

3. Hivatalos látogatások. Iskolánkat a budapesti tankerület kir. főigazgatója: **Pintér Jenő dr.** több ízben meglátogatta, résztvett a tanítási órákon, vezette a szeptemberi, decemberi évvégi magánvizsgálatokat és érettségi vizsgálatokat s minden alkalommal értékes útmutatásokkal és tanácsokkal látta a tanári testületünket. Valahányszor körünkben időzött, mindig úgy éreztük, hogy ez a legrégebb budapesti állami középiskola az ő különös gondoskodásának tárgya. Személyes látogatásain kívül kiküldötte a tankerületi főigazgató úr a hivatalába beosztott szakfelügyelő urakat is az egyes tárgyak tanításának ellenőrzésére. **Krywald Ottó** prépost, **Bartha József**, **Vayer Lajos**, **Obendorf Károly**, **Varga György**, **Schmiedt Alajos**, **Bernáth János** főigazgatói szakfelügyelők igen gyakran egész délelőttöket töltöttek iskolánkban és nagy tudásukkal, éles megfigyelésükkel sokban voltak segítségére testületünknek.

Több napon át látogatta iskolánkat **Kisparti János dr.**, a budapesti kegyes tanítórendi gimnázium igazgatója is. Ő mint az Országos Közoktatásügyi Tanács tanácsosa, a magyar, latin és filozófia órákat látogatta. Beható, mindenre kiterjedő alapos megfigyeléséről a tanári testület érdekelte tagjait külön értekezleten tájékoztatta.

Mindezek a látogatások igen jó hatással vannak az iskola munkájára. A tanár örül, ha fáradsága munkáját idegen szakértő is szemléli, a tanítvány pedig megszokja, hogy tudásáról előtte ismeretlen egyén előtt is számot tudjon adni.

Az intézet vezetésében beállott személyi változással kapcsolatban több hétig tartó nagy munkával végezte el az intézeti vagyon átvételét és

átadását **Lenkey Dezső dr.** miniszteri számvevős. főtanácsos úr a vallás- és közoktatásügyi minisztérium képviselője. Az ő kiváló szakértelmének és a tanári munkában való nagy jártasságának köszönhető, hogy intézetünk anyagi ügyeit olyan kerékvágásba terelte, melyen tovább haladva módunkban lesz a mai mostoha viszonyok közt is az összes méltányos kívánságok kielégítése és az intézet továbbfejlesztése.

4. Az iskola belső rendjének kiépítése. A tanári testületnek az utóbbi években sok gondot okozott az ifjúság meglazult fegyelmi állapotának helyreállítása. A tanulók fellépése, magatartása, a tekintélyek iránt való tisztelete, az iskolához való ragaszkodása, a tanuló társakkal való érintkezés nem olyan volt, aminőt művelt, magyar ifjútól várnunk kell. A tapasztalat azt mutatja, hogy ezek az általánosan elharapódzott kóros tünetek már nem irthatók ki tessék-lássék intézkedésekkel, rábeszéléssel, nemes példa-adással, ösztökéléssel, mert valahogy ifjúságunk egész lelkülete más lett, mint volt a régi diáké. A társadalom régebben a meglévő kevés számú középiskolát nagy nemzeti közkincsnek tartotta, féltékenyen ügyelt hírnevére, istápolta erkölcsileg, anyagilag, mert érezte, hogy ez a hely, ahol a fiatal gyereket ifjúvá nevelik, ahol a társadalmi közösség tagjává avatják, ahol állampolgári kötelességeinek teljesítésére előkészítik. Ma — sajnos — másként áll a helyzet! Ma a szülői ház megengedhetőnek tartja, hogy a tanuló kihágásait az iskolai hatóság előtt leplezze, sőt könnyelműen fedezze. Nem gondolja meg az ilyen szülő, hogy egyetlen ilyen esettel mekkora erkölcsi kárt okoz, legfőképpen kincse: gyermeke lelkében. Az ilyen esetek okozzák, hogy hova-tovább az első sorban nevelésre hivatott szülői ház szembekerül hivatásos nevelőtársával: az iskolával. A tanuló lelkében pedig, az iskolának a tudomány csarnokának képe fenytőöntézzé torzul. Éppen mert ez így van, a szülői háznak sürgős együttműködésre kell lépnie az iskolával, mert ha ifjúságunk lelki nemességét visszaállítani nem sikerül, úgy nemzetünk amúgy is kockára tett életét siettetjük a teljes megsemmisülés felé.

Tanári testületünk átérezve a reáháramló felelősség súlyát, a jelen tanév elején elhatározó, komoly lépést tett a fegyelmi állapot gyökeres megjavítására. Külön e célra kiküldött bizottság új, házi fegyelmi szabályzatot dolgozott ki, melynek nemcsak szigorú betartására ügyeltünk éberén, hanem ezenfelül más intézkedésekkel is alátámasztottuk törekvéseink sikerét. Fegyelmi szabályainkat alább szó szerint közöljük:

Házi fegyelmi szabályzat. 1. Az utcán figyelmesen járj! Átkelésnél tartsd be szigorúan a közrendészet szabályait s mielőtt a gyalogjáróról az úttestre lépnél, óvatosan nézz körül.

2. Mozgásban levő villamosra se fel ne szállj, se arról le ne ugorj. Az intézet a tudomására jutó eseteket fegyelmileg is szigorúan büntetni fogja. Minden tanuló köteles társára ügyelni, hogy e pont ellen ne vétson.

3. Ha többen mentek az utcán, összefogódzással, közös társalgással, álldogálással a forgalmat ne zavarjátok. 2—2 tanuló nál több egymás mellett nem mehet. Ismerőst, feljebbvalót kalaplevétel, megállás és meghajlás nélkül köszönts! Tanáraidat üdvözlő szavak nélkül!

4. Nyilvános helyen (színház, mozi, ünnepély, hangverseny) fejbólintással köszönj.

5. Hangos beszéd, szaladás, lökdösődés az utcán nem illik jól nevelt fiúhoz.

6. Az iskola épületében vagy környékén, nyilvános helyeken dohányozni, nyilvános helyeken, bárókban, kávéházakban megjelenni kizárás mellett tilos.

7. Az iskola kapujában ne tolongj. A sarat súrolj le cipőd talpáról, mielőtt az aulába lépsz. A lépcsőn és folyosókon balkéz felől járj. Tanítás előtt és az óraközi szünetekben a lépcsőn és folyosókon szaladgálni, lökdösődni és kiabálni tilos. A kijelölt felügyelők rendelkezéseit haladéktalanul teljesítsd. A folyosón, lépcsőn elhaladó feljebbvalóidat megállással és meghajlással üdvözzöld. A folyosón felügyeletet tartó tanár úr csak egyziben köszöntendő, de valahányszor előtted elhalad, mindannyiszor arccal feléje fordulva vigyázz állásban kell maradnod.

8. Nyolc óra előtt öt perccel az intézetben légy. A tanteremben kabátodat saját fogasodra akaszd. Helyedet csendben foglald el. Szabad idődet a lecke ismételésére fordítsd.

9. A kijelölt osztályügyeletes és helyettese az osztályhetes felelős azért, hogy mindenki csendben tartózkodjék helyén. Az ügyeletes, a tanár belép-tekor vigyázzt vezényel, mire az osztály zaj nélkül a padból kilépve, vigyázz állásba helyezkedik.

Az osztályügyeletes a katedrára fellépett tanár elé lép és — tőle három lépés távolságban — fennhangon a következő jelentést teszi: Tanár úrnak tisztelettel jelentem: létszám....., hiányzik....., nem történt semmi különös esemény, vagy röviden előadja az esetleg jelenteni valókat. — Pl. — X. kitört egy ablakot. Átadja egy 16 rétű papíroson a hiányzók névsorát, azután magát meghajtva a helyére megy.

Az ügyeletes az óraközi nagy szünetben lemegy az igazgatói iroda előtti folyosóra s ott az osztályok sorrendjében megteszi a fenti formula szerint jelentését az intézet igazgatójának, vagy helyettesének minden fontos mozzanatról, ami az osztályban történt.

10. Az osztályhetesek, kik mindenben helyettesei az estleg elfoglalt vagy hiányzó ügyeleteseknek, reggel a tanítás megkezdése előtt 2—3 perccel a tanári tanácskozó terem előszobája előtti folyosó részen várják az osztálykönyv vagy dolgozatok átadását az órára menő tanár úrtól. Megelőzőleg gondoskodniok kell arról, hogy tinta és toll legyen a katedrán, hogy a tábla tisztára legyen letörülve, a tanári szék tiszta és ép legyen és kréta és szivacs rendelkezésre álljon. Gondoskodni tartozik általában arról, hogy az osztály padlójára, vagy a fűtőtestek rostélyá mögé szemét ne kerüljön, hanem minden a papírkosárba dobassék.

Az ügyeletes először, a hetes utoljára hagyja el az osztályt, akár vége van a tanításnak, akár idegen terembe távozik az osztály. Ügyel arra, hogy sem a padokban, sem a fogason semmi ott ne maradjon. A tanítás végén otffejett tárgyakat a portásnak tartozik átadni.

11. Az óra befejeztével a kimenő tanárt az osztály vigyázz állásban köszönti. A felállás csak a tanár intésére történhetik. Az óra közötti szünetekben az ügyeletes és a hetes az osztályt kiszellőztetni tartozik. A tanulók szünet alatt az osztályban nem tartózkodhatnak.

Az ügyeletes havonkint, a hetes hetenkint változik. Megbízatusukat

és kioktatásukat az osztályfőnök úrtól nyerik. A hetes az ajtó közelében, az ügyeletes a tanári asztalhoz legközelebb eső padban ül. Jó szolgálat esetén megbízatásuk meghosszabbítható.

12. Az órák befejezése előtt hazamenni csak osztályfőnöki, vagy igazgatói engedéllyel szabad. Az intézet előtt való ácsorgás úgy a tanítás kezdete előtt, mint a tanítás befejeztekor szigorúan tilos. Tanítás közben az intézet épületét még percekre sem szabad elhagyni.

13. Aki más tanteremben történő előadásra megy, minden holmiját köteles magával vinni. A tornateremben az értékszekrényt az ügyeletes kezeli.

14. Az osztályügyeletes és osztályhetes minden hét elején az egyes tanár urak első óráján jelentkezik: Tanár úrnak tisztelettel jelentem, e héten én teljesítem az ügyeletesi, illetőleg hetesi szolgálatot.

15. A folyosókon és udvaron a VIII. osztály kiszemelt és karszalaggal megjelölt tanulói tartják fenn a rendet. Az udvaron csak az I—IV. osztályú tanulók tartózkodhatnak. Az udvaron minden zajos játék, futkározás, labdázás stb. tilos, mert az udvar méretei erre nem alkalmasak. Az udvarra lemenni és onnan feljönni csak a hátsó lépcsőn szabad. A felsőbb osztály tanulói a folyosón tartózkodnak. Narancsot, gyümölcsöt és általában olyasmit az iskolába hozni, aminek eldobott hulladékán valaki elcsúszhatik, nem szabad. Tízórára csak száraz sütemény vagy vajjas kenyér fogyasztható.

16. A folyosói felügyelettel megbízottak a rendetlenkedő vagy intéseiknek nem engedelmeskedő tanuló személyazonosságát nyomban megállapítják és az illető nevét feljegyezve, a jegyzéket átadják a VIII. osztály ügyeletesének, ki azokat napi jelentése megtételekor az igazgatónak átadja. A feljelentő cédulán rajta kell lennie a rendetlenkedő tanuló nevének, a kihágás nemének (pl. verekedett, ablakot tört be, futkározott stb.) és a feljelentő felügyelő aláírásának. Rendkívül súlyos esetben a kihágást elkövető tanuló azonnal előállítható az igazgatóhoz.

17. Gyűlésekre (önképzőkör, matematikai kör, cserkészlet), vagy rendkívüli tárgyakra csak a kijelölt helyiségben és időben szabad megjelenni. Ott csendben kell tartózkodni. A kör ifjúsági vezetőjének, aki a rend fenntartásáért felelős, az összejövetelre kitűzött időpont előtt 15 perccel előbb már jelen kell lennie. Rendkívüli időben engedély nélkül az intézetbe lépni tilos.

18. Az igazgatói hivatal és a tanári szoba előtti folyosóra csak az osztályügyeletesek és hetesek léphetnek, a többi tanulók nem, kivéve, ha a tanár urak valamelyikétől valamilyen külön megbízatása van.

19. A tanulók kötelesek közölni hozzátartozóikkal, hogy az iskolaépületben őket fel nem kereshetik. Halaszthatatlan sürgős esetekben az igazgatóság előzetes engedélyével a szülői fogadóba le hívhatják. Szülők, vagy hozzátartozók az intézet emeleti részébe nem mehetnek fel. A tanár urakkal beszélni csak a szülői fogadóban lehet.

20. Az intézet épületének, vagy felszerelésének a legcsekélyebb megromlása a legszigorúbban tilos és a kár megtérítésén kívül az intézetből való kitiltást vonja maga után.

21. Az intézetbe a tankönyveken és a legszorosabb értelemben vett iskolaszereken kívül semmit behozni nem szabad.

22. Jelen házi fegyelmi szabályzat az intézet régi, a felsőbb hatóságtól jóváhagyott fegyelmi szabályzatnak csak kiegészítője s annak érvényességét nem érinti.

E fegyelmi szabályzat kiegészítő részét képezi az általános fegyelmi szabályzatnak. Ezen intézkedések eredménye meglepő volt. Teljesen megszűnt a tanulók későn járása. Lényegesen lecsökkent a könnyelmű óramulasztások száma. A távollevő tanulókat több ízben lakásukon is ellenőriztettük, az iskolakerülés bűnébe esett tanulókat eltávolítottuk. Iskolánk épületének rongálása, könnyelmű bepiszkítása egy esetben sem fordult elő. A fiúk magatartása katonás, fegyelmezett lett. Az órák előtti szünetekben, az órák közötti folyosói tartózkodás alatt magatartásuk rendes. Természetesen tanulói fegyelmi állapotának ily nagyfokú és gyökeres megszilárdítása sok áldozatot követelt. Különösen a két legfelső osztály tanulói nehezen szoktak bele az új rendbe, úgy hogy hat tanuló kénytelen volt az intézetből kiválni s több tanulót leszünk kénytelenek a jövő tanévben új környezetbe utasítani.

Nagyon megnehezítette a tanári testület fegyelmező munkáját az iskolai épület szűk volta, a tanulók nagy létszáma, az iskolai udvar kis terjedelme és az év legnagyobb részében való használhatatlansága. Mindent elkövettünk, hogy a jövő tanévre e hátrányokat a lehetőség szerint kiküszöböljük.

Elismeréssel kell itt megemlékezni a szülői ház megértő támogatásáról. A szülőket a tanév kezdetén külön körlevélben nyomatékosan felkértük, hogy saját érdekükben is nyújtsanak segédkezet az ifjúság rendre és kötelességteljesítésre való szoktatásában. A támogatás nem maradt el. Még olyan szülők is, kiknek gyermekei igen súlyos büntetésekkel sújtattak, elismerték intézkedéseink szükségességét s a tanulókra való jó hatását. A biztató kezdetből remélni merjük, hogy egy, két év következetes munkájával iskolánk ifjúságának magatartása olyan lesz, hogy a tanítás rendes, nyugodt menetét nem fogják minduntalan fegyelmi kihágások zavarni.

5. Tanulmányi verseny és továbbképző tudományos tanfolyam. A budapesti tankerület vezetője **Pintér Jenő** dr. tanker. kir. főigazgató úr a jelen tanévben is megtartotta több hétre terjedő tudományos továbbképző tanfolyamát. A megszabott óraszámok keretébe beillesztett középiskolai tananyag mellett megmérhetetlen fontossága van ennek a tanfolyamnak. A nagy gondossággal kiválasztott ifjak hetek alatt megtanulják a tudományos kutatás, a könyvírás, az önképzés mindazon eszközeit, lehetőségeit, fogásait, technikai módjait, amelyeknek megszerzésére még a legproduktívabb tudományos írónak **Pintér Jenőnek**, az Akadémikusnak is egy életre volt szüksége. Szervesen előmunkálja ez az évek óta kezdeményezett tanfolyam azt a nagy horderejű kiválogatást, amit **Klebsberg Kunó** dr. miniszter úr Ónagyméltósága az egyetemeken végez, külföldre küldve és állami segélyekkel támogatva a tudós-hajlamú egyetemi hallgatókat. Intézetünk 4 tanulója részesült abban a szerencsében, hogy a tanfolyamra felvételték: **Biró György**, **Fejér György**, **Körner Miklós** és **Schiller Pál**.

A tudományos tanfolyamon kívül van a tankerületi főigazgató úrnak még egy másik alkotása is, mely a különös tehetségű tanulók kiválogatására szolgál. Ez az országos szellemi verseny. E versenyek nagy fontosságát

mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy az ország legtávolabb eső középiskolák diákjai is részt vesznek benne s hogy a napi sajtó a mai egyéb szenzációkra éhes világban is hasábot szentel e versenyek ismertetésének.

Az országos versenyt megelőzi az egyes intézetekben tartott házi verseny. E versenyek győztesei vesznek részt az országos versenyen. Intézetünk házi versenyén első lett a magyarból: Schiller Pál VIII. B. oszt. tanuló, a latinból: Varga László VIII. A. oszt. tanuló, a görögből Körner Miklós VIII. B. oszt. tanuló, a matematikából: Winkler István VIII. B. oszt. tanuló. A földrajzi és rajzverseny eredménye nem ütötte meg a kívánt mértéket.

Intézetünket e tanévben az a kitüntetés érte, hogy falai között rendeztetett meg máj. 30-án az országos szellemi verseny a magyarból, latinból, történelemből. A versenyző tanulók létszáma százon felül volt. A felügyelet kényes tisztét tanári karunk látta el. A verseny a sajtó nagy érdeklődésétől kísérve a déli órákban ért véget. A versenyről részletes beszámolót a főigazgatósaági értesítő ad.

Csaknem két hetet vett igénybe a dolgozatok elbírálása. A legkiválóbb szakemberek és az egyes tárgyak szakfelügyelői voltak a bírálók a tanker. főigazgató úr elnöklete alatt. A bírálatok beérkezése után a jeligés levelek felbontásakor kiderült, hogy intézetünk derék kiküldöttjei a hatalmas szellemi tornában fényesen megállták helyüket, amennyiben *Schiller Pál* VIII. B. oszt. tanuló a magyar versenyben, *Winkler István* VIII. oszt. tanuló pedig a matematikai versenyben harmadik lett. Intézetünk így 8 egységet szerezve az összes hazai középiskolák között a hatodik lett, szemben a múlt évi 18-ik helyezéssel.

6. Sirgondozás. Pintér Jenő budapesti tankerületi kir. főigazgató évekkel ezelőtt azt a nemes és kegyeletes gondolatot vetette föl, hogy mindazoknak az íróknak, költőknek, tudósoknak és művészeknek sírjait, melyek a budapesti temetőkben elszórtan és gondozatlanul fekszenek, úgy hogy az elhagyott sírhalmukon még Halottak-napján sem ég egyetlen szál gyertya sem — sötéten hirdetve a hálátlan utókor nemtörődomségét — vállalják el gondozásba a budapesti középiskolák tanulói. Az eszme oly szép és nevelő hatású, hogy a középiskolák lelkesedéssel vállalták a nekik kiosztott nagy halottak sírjainak gondozását. Intézetünk a következő költők, illetve tudósok sírjait vállalta: Szigligeti Ede, Csepreghy Ferenc, Tóth Ede, Szarvas Gábor és Bayer József. Tanulóink az idén is rendezték a sírokat, virágokkal díszítették és Halottak-napján kivilágították. Intézetünk gondozza a rákoskeresztúri temetőben nyugvó olasz hősi halottakat is.

7. Kirándulások.

Osztály	A kirándulás helye	Ideje	A kirándulás célja	A vezető tanárok
I.	Gellérthegy	1925. IX. 24.	Tájékozódás a szabadban	Dr. Varga Sándor
IV.	Farkasvölgy	1925. IX. 26.	Növénygyűjtés	Dubovitz István
I.	Nemzeti Múzeum	1925. X. 10.	Állattár : emlősök megtekintése	Dr. Varga Sándor
III.—IV.	Mezőgazdasági Múzeum	1925. X. 10.	A Múzeum megnézése	Dubovitz István
II. a., b.	Nemzeti Múzeum	1925. X. 12.	Állattár : gerincesek meg- nézése	Dr. Varga Sándor
II. a.	Nemzeti Múzeum	1925. X. 18.	Állattár : gerinctelenek meg- nézése	Dr. Varga Sándor
I.	Vár, Krisztinaváros	1926. III. 27.	Tájékozódás Budapest lát- képében	Dr. Varga Sándor
II. a. és b.	Gellérthegy	1926. III. 27.	Tájékozódás a szabadban	Dubovitz István
III.	Vérhalom	1926. III. 27.	Tájékozódás a szabadban	Dr. Szentgyörgyi László
V.—VI.	Budai vár	1926. III. 29.	A vár és környékének tör- ténelmi nevezetességei	vitéz Horváth Antal
VI.	Ganz-gyár, Pálffy-téri vas- öntője	1926. IV. 20.	A vasolvasztás és öntés tanul- mányozása	Dubovitz István
VI.	Kis-Svábhegy	1926. IV. 25.	Mézőkőbányák megtekintése	Dubovitz István
VII.	Budapest	1926. IV. 25.	Renaissance épületek meg- tekintése	Vajthó László, Csorba Károly

Osztály	A kirándulás helye	Ideje	A kirándulás célja	A vezető tanárok
VIII. A.	Phöbus elektromos művei,	1926. IV. 28.	{ A gőzgép, gőzturbina és elek- tromos üzem megtekintése	Fornwald József Schmiedt Alajos
VIII. B.	Ujpest	1926. V. 5.		
II. B.	Aquincum	1926. V. 9.	{ Lat. régiségtani ismeretek gyakorlása	Biloveczky József Dr. Márffy Oszkár
V.	Aquincum	1926. V. 9.		
V.	Zebegény	1926. V. 13.	Tájékozódás a környéken	Dr. Márffy Oszkár, Virág Oszkár
VI.	Seenger-féle kőfaragó gyár ..	1926. V. 3.	Közetek csiszolása	Dubovitz István
IV.	Állatkert	1926. V. 4.	Pálmaház megnézése	Dubovitz István
IV.	Pálvölgy—Guggerhegy	1926. V. 12.	Növénygyűjtés	Dubovitz István
VI.	Kis-Cell, Mátyáshegy	1926. V. 15.	Geológiai kirándulás	Dubovitz István
III.	Ujpest—Népsziget	1926. V. 11.	Térképolvasás a szabadban	Dr. Varga Sándor
I.	Ujpest—Szúnyogsziget	1926. V. 31.	Madarak és fák napja	Dr. Varga Sándor
II. a. és b.	Ujpest—Szúnyogsziget	1926. V. 31.	Madarak és fák napja	Dr. Varga Sándor
VI.	Óbuda	1925. VI. 2.	Gázgyár megtekintése	Dubovitz István
I.	Városliget	1926. VI. 13.	Feszty-féle körkép	Dr. Varga Sándor
II. a., I.	Városliget	1926. VI. 21.	Embervédelmi kiállítás	Dr. Varga Sándor
III.	Városliget	1926. VI. 14.	Embervédelmi kiállítás	Dr. Varga Sándor
VII. a. és b.	Városliget	1926. VI. 21.	Embervédelmi kiállítás	Dr. Bense Lajos isk. orvos

Tanulmányútunk Olaszországba. A husvétii szünidő alatt intézetünk a két év előtt tartott tanulmányút sikerein és kellemes tapasztalatain felbuzdulva, ismét rendezett kirándulást Itáliába. Ennek az utazásnak megszervezői és vezetői Virág Oszkár, Márffy Oszkár és Luttor Ignác tanárok voltak. Ezúttal az előző utazás programját sicíliai úttal is kibővítettük, hogy azoknak is, akik legutóbbi tanulmányútunkban már résztvettek, szintén legyen alkalmuk új élményeket szerezni.

F. é. március 24-én d. u. indultunk a déli vasút vonalán, másnap reggel Postumiában már megszaktítottuk útunkat, hogy a világhírű adelsbergi cseppkőbarlangot megtekinthessük. Miután ezt a földalatti csodás világot részben a barlangvasúttal, részben gyalog több mint hét kilométer távolságban bejártuk, délután tovább folytatva útunkat, még aznap este Veneziába érkeztünk.

A lagunák gyönyörű városának ezúttal csak egy napot szentelhettünk, mely alatt a Szt. Márk templomot, a Doge-palota termeit és a félelmes börtönöket, az Accademia della belle arti képtárában a velencei nagy mesterek (Giovanni Bellini, Carpaccio, Cima da Conegliano, Giorgione, Tizian, Palma Vecchio, Tintoretto, Paolo Veronese, Tiepolo stb.) főbb alkotásait szemléltük meg. Meglátogattuk a Santa Maria Dei Frari templomot, főleg Canova és Tizian síremlékéért, a S. Giovanni e Paolót pedig az előtte álló Verrocchio alkotta Colleoni szoborra és a híres dogéknak a templomban emelt síremlékeire való tekintettel. A Campanile tetejéről feltárult Velence és a lagunák egész panoarámája, míg az esti séta a Szt. Márk-téren és a Merceriai a velencei városi élet és a nemzetközi idegenforgalom érdekes összeolvadásáról adott élénk képet.

Március 28., 29., 30-án 3 napot szánhattunk Rómára, sajnos, oly kevés időt, mely csak általános benyomások szerzésére volt elegendő. Első útunk természetesen a Szt. Péter templomba vezetett, ahol éppen alkalmunk nyílt a virágvasárnapi fényes körmeneten résztvenni, azonkívül a kupola tetejéről élvezni az örök város csodálatos látképét. Az antik korbéli emlékek sorában megszemléltük a Forum Romanumot, különös figyelemre méltatva a Curia épületét, Saturnus és Vespasianus, Castor és Pollux templomát, Titus, Septimius Severus és Constantinus császárok diadalíveit, a Basilica Aemiliat és Juliát, a Rostrát és a Vesta szűzek átriumát, a Colosseumot; felkerestük Trajanus forumát, a Palatinus császár palotáinak maradványait, a Pantheont, Caracalla császár thermáinak még ma is grandiózus romjait. Áhítatos kegyelettel jártunk a katakombák vértanuktól szentelt sírboltjai között.

A templomok rengeteg sokaságából az említett Szt. Péteren kívül Róma másik négy patriarchalis bazilikájába: a S. Paolo fuori le Mura, S. Maria Maggiore, S. Lorenzo fuori le Mura és a S. Giovanni in Laterano főtemplomokba is elzarándokoltunk; ez utóbbiban hazafias érzéssel imádkoztunk királyi koronánk adományozójának, II. Szilveszter pápának emléktáblával és domborművel díszített síremléke előtt. Március 30-án egy egész délelőttöt szenteltünk a Vatikán páratlan kincsházainak: a Múzeumnak, ahol főképp Otricoli Zeus, az alvó Ariadne, Hermes, a belvederi és a lantverő Apollo szobra, a Laocoon-csoport stb. ragadták meg ifjaink figyelmét, — továbbá Raffael Stanzáinak, a könyvtárnak, a Michelangelo freskóival

(Utolsó ítélet, Ószövetségi jelenetek és próféták) kifestett Sixtusi kápolnának. Ugyanezen a napon abban a szerencsében is részesültünk, hogy a pápa Ő szentsége csoportos kihallgatáson, külön teremben fogadta intézetünk hódoló tisztelgését, honnan a szentatya áldását és meglehangú beszédének emlékéét hoztuk magunkkal. A múzeumok sorában szerepelt még a Capitoliumi két múzeum a Tövishúzó fiú, Eros, a capitoliumi Venus, a Haldokló gallus szobraival, és a császárok, költők és tudósok antik képmásaival és számos művészi domborművű sarkophaggal, azonkívül a Villa Borghese gyűjteménye Tizian „Égi és földi szerelme”, Raffael Krisztus siratása, Canova Paolina hercegnő szobra stb. kedvéért.

Rómából Nápolyon keresztül tengeri úton Palermóba, a pálmák verőfényes városába utaztunk. Itt két napos programmunkat úgy állítottuk össze, hogy az ókori görög, továbbá az arab és normann Kultúra jelentősebb emlékeivel ismerkedhessünk meg. A Múzeumban a selinunti dór templom reliefjeit tekintettük meg, továbbá az impozáns dómot, az arab időkből fennmaradt S. Giovanni degli Eremiti templomot a hozzá tartozó normann-korbéli kis keresztfolyosóval, a Martorana bizanci modorú mozaikokkal ékesített középkori templomát, a subtropikus és tropikus buja vegetációban pompázó Giardino Botanicot; kirándultunk a híres Monreale dómjának megismerésére is. Végül jól esett látnunk a Garibaldi szabadsághős ezrei között honfitársunknak, Türr Istvánnak megbecsülését a róla elnevezett nagy kaszárnya felírásában.

Palermóból a sziget északi partján mindvégig a gyönyörű tengerparton vezetett a vasút. Sicilia városai közül az 1908. évi földrengés után barakkszerűen újjáépített Messinát és a kies fekvésű Taorminát látogattuk meg. Taorminában a görög kultúra idejéből való, a rómaiak alatt a II. században átalakított nagyszerű színház lepelt meg legjobban, honnan lefelé a végtelen sötétkék tengerre, feltekintve pedig a füstölgő Aetna hóborította bérceire nyílt elragadó perspektíva. Ragyogó látványban volt részünk április 4-én este, amikor Nápoly felé visszatértünkben a messzinai szoroson (Homeros Scylla és Charybdisén) átkelve alkalmunk volt a nemzeti ünnepre rendezett nagyszerű tűzijátékban is gyönyörködni.

Nápolyba április 5-én visszatérve, három napot időztünk. Felkerestük a Földközi tenger állatvilágát egész gazdagságában feltáró Aquariumot, a Nemzeti Múzeumot, ahol a pompeji-i és herculanumi ásatások folyamán előkerült művészi alkotásokat és ókori házi eszközöket láthattuk, a még most is működésben levő vulkánikus mezőt: a Solfatarat; élveztük a nápolyi öböl felejthetetlen szép panorámáját a San Martino és a Posilippo kilátásai-ból, egy napi kirándulást szántunk Capri szigetének és az ottani kék barlangnak megtekintésére, másnap pedig Pompejire, ahol az egész feltárt ókori várost, az érdekes múzeumot, sőt (kivételesen miniszteri engedély alapján) még a legújabb, általánosan még hozzá nem férhető ásatásokat is megismereltük. Innen azután egy kisebb csoport lóháton a Vezuvra, annak kráteréig is felrándult. Nápolyban, valamint Rómában alkalmunk nyílt olasz operákat eredeti olasz előadásban meghallgatni: a nápolyi San Carlo színházban Verdi Trovatoreját, a római Costanzi-ban pedig Rossini Seviliai borbélyát hallottuk igen jó előadásban.

Utunkat április 9-én Firenze megtekintésével fejeztük be. Egyetlen

nap ugyan édes-kevés a „renaissance Athén”-jének megismerésére, ámde az idő gazdaságos beosztásával annyit elértünk, hogy a résztvevők az Arnóparti virágváros kimeríthetetlen gazdagságából vissza fognak emlékezni az Uffizi és Pitti néhány bemutatott remekművére: a Tribuna kincseire, a Medici Venusra, a Niobe-csoportra, Raffael csodaszép Madonnáira és Őnarcképére, II. Gyula és X. Leó pápák képmásaira, Andrea del Sarto és Fra Bartolemeo ragyogó színű Madonnáira, Fra Angelico bájos angyalaira, Botticelli poétikus Tavaszára és Venus születésére, Leonardo da Vinci Királyok imadására és egyetlen Őnarcképére, Michelangelo monumentális Szent Családjára, Tizian elragadó Flórájára, a quattrocento és cinquecento sok-sok remek festményére. Bizonyára sokszor fog feltűnni lelki szemük előtt a Dóm Brunelleschi hatalmas kupolájával és Giotto Campanilejével, a Battistero Lorenzo Ghiberti „Paradicsombeli kapujával”, a Palazzo Vecchio merészen égbe nyúló tornyával, a Santa Croce Firenze nagy fiainak művészi síremlékeivel, a Bargello eredeti középkori udvarával és Donatello, Verrocchio és más quattrocentobeli műveivel, a Santa Maria Novella Domenico Ghirlandaio kedves freskóival és sok más szép alkotás, mely a film gyorsaságával egy nap alatt pergett le előttünk.

De haza kellett sietnünk, a művészeti és természeti élvezetek honából a kötelesség szava visszaszóltott az iskola komoly falai közé, hogy ismét a tudomány csarnokában munkálkodjunk szegény hazánk ifjúságának szebb jövője érdekében. Ámde nem hiába vetettük be megható búcsúzással soldonkat a Római Fontana di Trevibe! Hisszük és reméljük, hogy minél előbb, még számosabban térünk vissza annak a nemeslelkű nemzetnek gyönyörű, dúsgazdag országába, mely szegény, elárvult hazánk iránt a legmelegebb szeretettel és megértéssel együttérez. *A rividerci!*

Dr. Márffy Oszkár.

8. Iskolaorvosi jelentés. A tanév folyamán két ízben vizsgáltuk meg az összes tanulókat. Első alkalommal — szeptember elején — különösen a tanulók látóképességének megállapítására helyeztünk súlyt.

A második félév kezdetén már nemcsak a szemet, hanem más szervet is vizsgálatunk tárgyává tettünk. Azt akartuk megtudni, hogy vannak-e olyan tanulók, akik valamely szervi betegségben szenvednek, a nélkül, hogy a szülőknek erről tudomásuk volna.

Kutatásaink fő iránya — érthető okokból — a tüdő felé irányult, mint amely szerv leggyakrabban van támadásoknak kitéve a serdülő korban. Mindenki tisztában van azzal, hogy a nemzetünket oly borzasztó arányban gyilkoló gümőkór (tuberculosis) főként a gyermekkorban veszi kezdetét. Lappangva, úgyszólván észrevétlenül fejlődik ki. Intézetünknek éppen az volt a célja, hogy az ilyen lappangó, alig észrevehető bajokat korán a szülők tudomására hozva, azokat még idejében lehessen segíteni. A közhit szerint csenevész, rosszul táplált gyermekeknél tudja magát befészkelni ezen betegség. Érthető volt tehát meglepődésünk, hogy növénydekeink között — kik egyébként majdnem kivétel nélkül jómódú szülők gyermekei — mily nagy számmal akadtak olyanok, kiknél a később meg-ejtett szakorvosi lelet szerint is a tüdőcsúcsok jelentékeny infiltrációja, a nyaki mirigyek megnagyobbodása, vérszegénység stb. volt jelen.

A szívet a sport szempontjából tettük vizsgálat tárgyává. Mert amily hasznos a mérsékeltén üzött sportolás egészséges szív mellett, annyira meg is árthat azoknak, kik elhanyagolt szervi szívbajban szenvednek. Kutatásaink ebben az irányban is sikerrel jártak, mert több esetben volt kimutatható a szíven szervi elváltozás, amiről a hozzátartozóknak szintén nem volt tudomásuk.

Igen sok esetben lehetett még találni: Idült középfülgulladás, orrgarathurutot, adenoid vegetatiót (garatmandulatültengést), megnagyobodott torokmandulákat és számos más egyéb betegségen kívül — nagyon sok szuvasodó fogat!

Több mint három hétig tartó gondos vizsgálat eredményéről a tanulók „ellenőrző könyvecské”-jében értesítettük az igen tisztelt szülőket.

A tanév folyamán epidemice fellépő fertőző betegség nem fordult elő, sporadikusan észleltünk ugyan néhány súlyosabb természetű betegséget, de többnyire ezek is szerencsés kimenetelűek voltak.

Most már a tanév végén kezd meglátszani az ifjúságon is az egy évi szorgalmas munkálkodás. Remélhetőleg a vakáció alatt mindenkinek lesz alkalma kipihenni a tanév fáradalmait, hogy szeptemberben felfrissült munkakedvvel, teljes egészséggel láthasson neki újból a munkának.

9. Ösztöndíjak és jutalmak. Az intézeti ünnepélyen a zenekar céljaira adományoztak: 1.000.000 Kt: Balassa Manó és üszögi Nagy Sándor; 500.000 Kt: Apor Albertné, Láng Gusztáv, Radó Aladár, Zala Mór; 300.000 Kt: Bánó Gábor, Dávid István, Majtényi Mihály; 250.000 Kt: Bachrach Emilné, Mellinger János, dr. Polyák Béla, Radó Adolf; 200.000 Kt: Beregi J. Jenő, Brüll J. Sándor, Ellenbogen Hugó, dr. Farkas Samu, Fürst Márkus, Grünberger István, Katona József, Klaber Testvérek, Lindenbaum Dávidné; 150.000 Kt: Fodor Ödön; 100.000 Kt: Alexy György, dr. Báthor István, Bokor Artúr, dr. Dóczy Imre, Donnerberg Károly, Ernst László, dr. Faludi Oszkár, özv. Faragó Árminné, dr. Friedmann Ignácné, Fleischmann László, dr. Földes Mór, Fejér Lajosné, Fürst Ferenc, özv. Gerő Gáborné, Hajdú Hugó, Hoffer Béla, Kallós Ignác, Kallós Lajos, Kalmusz Ferenc, Kapos Endre, Katona Ármin, Kálmán Sándor, Kemény Imre, Kéri József, Kertész Gyula, Klein Andor, Klein Mór, Kis János, Kiszely Zoltán, dr. Krausz Gábor, Krámer Félix, Krempelsz József, Lonkai Árminné, Lonkai Gézáné, Madaras Károly, Máder Ernő, Mayer Jenő, Náthly Ignác, Neumann György, Németh Ede, Pirer Richárd, Rooz Rezső, dr. Schiller Károly, Schönberger György, Sugár Ernő, Stein János, dr. Stiglitz Mór, Szász Dezső, Szabó Manó, dr. Szmétán László, Tanczer Ödönné, Tenk László, Thein Jenő, B. Várady József, Verő Ubul, Waig Béla, Weisz Ármin, Weisz Henrik, Wiener Izsó, dr. Wilhelm Árminné; 75.000 Kt: Rosenfeld Vilmos; 70.000 Kt: Sterk Artúr; 50.000 Kt: Ács Dénes, Bakács Ferenc, Babarczy Imre, Berkovits Zoltán, Barcsay Albert, Beermann Károly, Beregi József, Bíró Dezső, Bíró Samu, Bodrinszky Lajosné, Bottka Pálné, Braun József, Büchler András, Brasch István, Bródy Miklós, Csegezy Árpád, Csalán József, dr. Demeterné Barcsay Piroská, Deutsch Béla, Deutsch Géza, dr. Fehér Dezső, dr. Fehér Rezső, Fehér István, Fisch Ignác, Fischer Jenő, Fischer István, Friedmann Ernőné, dr. Füredi Jenő, dr. Gábor Jenőné, Goiten Aladár, Gosztonyi Oszkár, Grün-

feld Sámuel, dr. Hay Elek, Halász Jenő, Hauser György, Hegedüs Endre, Herczeg Jenő, Jármái Gyula, gróf Klebelsberg Jenőné, Kovács Manó, Krausz Gábor, Kaufmann Richárd, Kollmann Zsigmond, Krón Dénes, László Ignác, Lehóczky László, Löbl Dezső, Löwy Bernát, Mayer György, Müller Hugóné, Neumann Artúr, Ney Oszkár, dr. Párkány Mór, Pető László, dr. Ribáry Ernő, Radvány József, Róth József, Róth Kálmán, dr. Sárkány Mór, Schmidt Kálmán, dr. Schreiber Henrik, dr. Simon Gyula, dr. Sacher Róbert, özv. Sándor Lajosné, Schneider János, Strausz György, dr. Steiner Hugóné, Szász Oszkár, dr. Szilágyi Viktor, Szücs Andor, Vas Pál, dr. Winter Pál, dr. W. Zs. Zilahi György, Zilzer Imre, dr. Zsoldos Hugó ; 40.000 Kt : Fodor Sándor, Kopfler Károly ; 30.000 Kt : Pinthoffer János ; 25.000 Kt : Halász Elemérné, Frey Ödön, Lichtenstadt József, Süttő József, Tarján Vilmos ; 20.000 Kt : dr. Emődi Aladár, Ernyei Lajos, Gömöri János, Heimler Imre, Kapronczay István, Spitzkopf Lajos ; 10.000 Kt : Bárány József, Fenyő Samu, Szatmári Ferenc, Varga Zsigmond.

Fogadják a nemeslelkű adakozók az intézet ifjúságának és tanári karának meleg köszönetét. Az adományok lehetővé tették tanulóinknak a lelket nemesítő zene művelését és így egy régi óhajtnak teljesítését.

Jutalmak. Intézetünk iránt érzett meleg érdeklődésüknek szép tanubizonyosságát nyújtották a t. Szülők azzal is, hogy szorgalmas és jóviseletű tanulóink részére pénz- és könyvadományokat juttattak Fogadják ez úton is az intézet nevében hálás köszönetünket ! A jutalmazásra kisebb-nagyobb pénzádományokat küldtek az igazgató kezéhez : A II. A. osztály szülői (együttesen), Auspitz Viktor, Balassa Manó, Bartos Mihály, Bock Sándor, Brüll Sándor, Donnenberg Henrik, Elbogen Hugó, dr. Emődi Aladár, Farkas János, Fejér Lajos, Fisch János, Fodor Ödön, Fürst Henrik. Grünberger Ödön, Grünwald Imre, Jármái Gyula, Katona Ármin, Katona József, Kertész Artur, Kertész Gyula, Klein Andor, dr. Majer Jenő, Mellinger Oszkár, Neumann Artur, Révész Vilmos, Roth Ede, Rózsa Endre, Stein Sándor, Verő Arnold, Willheim Artur urak. Könyveket ajándékoztak : Kaszás József, Kálmán Mór, dr. Bóthar István, Luttor Ignác, dr. Ribáry Ernő, dr. Szalay Emil, Thein Jenő urak. Balassa Manó úr kötött adományából 1 millió K-t kapott Varga László VIII. A., 500—500 ezer K-t Hartmann Emil és Paschkusz Zoltán VI. o. t. Grünwald Imre úr kötött adományából 250—250 ezer K-t kapott Varga Kálmán I. o., Kreiliszheim György III., Horváth Gyula IV. o. és Benkő Gyula V. o. tanárgyermek Bartos Mihály úr kötött adományából 250—250 ezer K-t kapott Földes István és Hochecker Ferenc VII. A. o. tanulók. Rózsa E. úr kötött adományból 500.000 K-t kapott Ócsi Géza, a latin nyelvben legkiválóbb VII. B. o. tanuló. Fejér Lajos úr kötött adományából 100—100 ezer K-t kapott Gál László, László Imre, Mayer György, Sándor Ferenc és Simonyi György III. o. tanulók. Jutalomkönyveket kaptak kiváló szorgalmukért és példás magaviseletükért, illetve a tornában, énekben vagy zenében tanusított szép eredményért :

I. osztályból : Emődi Miklós, Friedmann Endre, Szalai Ernő, Varga László, Klein János, Vértesi István. II. A.-ból : Büchler András, Fehér János, Hauser György, Koffler Károly, Krausz Gábor, Löwy Pál, Málnai László. II. B.-ből : Fürst Tibor, Tóth Imre. III. osztályból : Fejér János,

Neumann Andor, Ribáry Andor, Simon Árpád, Vámos Imre. IV. osztályból : Vészi László, Kláber László. V. osztályból : Emödi Pál, Huppert György, Kallós Tibor, Hanák Endre. VI. osztályból : Balassa Erik, Krón Andor, Katona Lajos, Horváth László. VII. A.-ből : Braun Pál, Klug Endre, Kisgyörgy Lajos, Róth István, Erdödi József. VII. B.-ből : Pál Andor. VIII. A.-ből : Bíró György, Fejér György, Klein István, Lonkai János, Lendvai József, Marczek Árpád. VIII. B.-ből : Schiller Pál, Winkler István, Ligeti Miklós, Várady György, Strausz György, Meiszner Gusztáv, Falk Zsigmond.

10. Az intézet épülete. Gimnáziumunk épülete ötven éve emeltetett. A késő renaissance stílusban épített palota mint építészeti műemkek a legelsőek közé tartozik ugyan, de iskolai célokra nem megfelelő. Helyiségei kicsinyek, sötétek, beosztásuk elhibázott. Udvarunk még egy teniszpálya nagyságát sem éri el. Az épület évtizedek óta nem volt tatarozva. A jelen tanév elején **Vajdinger Gyula** miniszteri tanácsos, a középiskolai ügyosztály főnöke, végre lehetővé tette szeretetteljes gondoskodásával, hogy a régi falak legalább részben új köntösbe öltözzenek. Az állam mai nehéz anyagi helyzetében, eléggé meg nem hálálható bőkezűséggel méltányolta kérésünket és 200 milliót bocsátott rendelkezésünkre, alapos tatarozási célokra. Ezen összeg gazdaságos és gondos felhasználásával előadó terveinket, a folyosókat stb. teljesen rendbe hoztuk, úgy hogy tanulóink tiszta, egészséges osztályokban tanulhattak. Meg is volt ennek a jó hatása. Az egész tanévben egyetlen rosszakarat vagy gondatlanság okozta rongálás nem fordult elő. A lassú és fokozatos restaurálás még évekre szóló munkát ránk. Hátra van az utcai homlokzat és az udvari rész megújítása, az udvar átépítése és kiaszfalozása, a kápolna és a díszterem művészi kiképzése. Dísztermünk muzeális értékű műremekeknek szolgál állandó otthonul. **Lotz Károly** freskói és 4 festménye valamint **Than Mór** 3 hatalmas vászna ékesíti falait. A képek részletes ismertetését dr. Márfy Oszkár igazgató tollából az alábbiakban adjuk :

Gimnáziumunk dísztermének falfestményei. Intézetünk a fővárosban a klasszikus műveltségnek mindenkor tekintélyes otthona volt. Ez a nemes, ideális multja annyira a köztudatba ment, hogy egyes középiskolák legutóbbi irányváltoztatása a mi intézetünk antik kultúrához símuló hagyományait érintetlenül hagyta. A Horatius lelkes követőjének nevét viselő iskolánk megmaradt humanista gimnáziumnak, hogy az ifjúság lelkét továbbra is az ókori klasszikus irodalom és művészet emelőin nevelje.

Intézetünk e szép, léleknevelő kultuszának jegyében épült annak gyönyörű díszterme is. Oly emelkedett, ünnepi hangulat szállja meg a belépőt, mintha az Akropolisra felhágva, a Polygnotos freskóival ékes Stoa Poikile, a „Színes csarnok” tárulna fel szemünk előtt. Az egész terem hú klasszikus stílusba öltözött : a mennyezet a görög-római paloták lacunarszerű beosztásával borított, a pompeji vörös falakat ión pillérek közé helyezett monumentális képek sorozata tarkítja : két kiváló művészünknek : Lotz Károlynak és Than Mórnak festményei.

A művészek eredetileg freskó-falképeknek tervezték műveiket, mivel azonban az építés attól tartott, hogy idővel a falon támadható repedések tönkretelhetnék a freskókat, a művészek, megtartva a freskóstílusban

elgondolt kompozíciókat, temperamodorban, azaz enyves festékekkel vászonra dolgozták. Ezért a képek keretekbe vannak foglalva. Összesen hat költői, illetve történelmi tárgyú jelenetet örökítettek meg: Lotz görög, Than római tárgyúakat. A közösen követett ú. n. Piloty-iskola modorában mélyebb, letompított színezést alkalmaztak a művészek. Szembeötlő azonban, hogy Lotz színei sokkal melegebbek, életteljesebbek Than kissé fakó koloritjával összevetve.

Lotz Károly, aki Homeros Hektor és Odysseus jeleneteit, a szimbólikus értelmű Prometheus-képet és a felső lünettek öt képét festette meg, 1833. dec. 16-án Hessen-Homburgban született. Bécsben az ú. n. történelmi stílust művelő Piloty-iskola vezetőjének, Rahlnek tanítványa, 1861-ben hazánkba kerülve, előbb a tanyai életet festi, majd néhány év múlva nagy falfestményekre kap hivatalos megbízást. Monumentális freskókkal díszítette a Vigadót, a Magyar Tud. Akadémia palotáját, a Nemzeti Múzeumot, az Operát, a pécsi székesegyházat. Gimnáziumunk dísztermének képeit 1876-ban készítette. Lotz Károly Budapesten halt meg 1904. október 13-án.

LOTZ : Homeroszt ünnepli a görög nemzet.

Szerencsésen elgondolt, arányos szembeállítással oldja meg a művész a kompozíciót: balfelől, magas márványemelvényen, lanttal kezében ül a világtalan, agg költő, vele szemben az ünneplő hallgatóság, gyermek, ifjú és öreg, férfi és nő egyaránt. A költő énekének hatását élénken kifejezik a fellelkesített tömegnek feléje nyúló karjai, a lábánál a lépcsőn ülő leánynak mozdulata, aki az istentől ihletett költő jutalmát, a borostyánkoszorút nyújtja feléje. Stílszerű háttérrel képez és egyúttal fokozatos távlatot ad a korsót fejen tartó karcsú leány, a magas oltár köré csoportosuló áhitatos hallgatóság, végül a mögöttük emelkedő dór templom.

Látjuk e képen is és a következő harmón, hogy Lotz a klasszikus szép vonalaknak és a meleg színeknek milyen kiváló mestere. Alakjainak tekintetéből rajongó lelkesedés és naiv életöröm sugárzik.

A korhűség jellegzetességét emeli a lantnak és a felső oltáron elhelyezett áldozatstávkának, a tripusnak ábrázolása.

LOTZ : Hektor, a trójai hős hadbavonulása előtt bucsuzik feleségétől és kis fiától.

Képünk azt a jelenetet ábrázolja, melyet Homeros Iliasában (VI. 474—481.) oly megkapó közvetlenséggel beszél el:

„Megringatta fiát s megcsóválgatta kezével
S így kéré Kronidest meg a többi nagy istent:
Istenek és felhős Kronides, engedd kegyelemben,
Hogy fiam is, mint én, legyen első népe körében:
Légyen erős, mint én, s tegye jól Tróján az uralmat.
Atyjánál sokkal derekabb, így szóljanak egykor,
Majd ha csatákról jó s hozzon véres hadizsákmányt
Ellene testéről s hadd örülhessen neki anyja”.

(Kempfi József fordítása.)

A jelenet főszereplői ú. n. piramidális felépítéssel vannak a térbe bekomponálva. Távlatot nyer a kép a kapun kivonuló sereg és a háttérbe

mélyen belenyúló bástyatornyok ábrázolása által. Hektor bizalommal és esdő tekintettel emeli kezét az ég felé. Andromache finom alakja gyengéden hajlik férje felé, szép arcán odaadó szeretet és aggodalmas sejtés tükröződik. A kis gyermek tekintetével követi atyja mozdulatát. A balfelől ülő dajka érzékenyülve nézi a búcsúzás megható jelenetét. (Az ábrázolás korhűségéhez tartozik Hektor lószőrbokrétás sisakja, pajzsa, a mell- és lábvértje.)

LOTZ : Odysseust a phaiakok érzékenyüléséről felismerik.

Képünk Homeros Odysseájának következő sorait (VIII. 520. és kk.) juttatja eszünkbe :

„Ezt zengé a dicső dalnok, mire bajnok Odysseus
Szinte megolvadozott s képén könnyek árja patakzott.
Bajnok Odysseusnak könnyeit kise látta peregni,
Csak maga Alkinoos fejedelm figyelé meg a dolgot,
Mert közelében ült és hallá fojtott zokogását.
S menten imígy szólott evezőt-szerető seregének :
„Phaiékok legfőbb vezetői, tanácsot-adói,
Démodikos hagyjon föl már a zajos citerával.”

(Kempf József fordítása.)

A kompozíció itt centrikus felépítésű, amennyiben az alakok úgy vannak elhelyezve a térben, hogy egy egész kört zárnak be, mely a kép balján lent a síró Odysseustól kiindulva, jobbra felfelé folytatódva az öt bámuló leánnyal, illetve férifejjel végződik.

Alkinoos, aki észreveszi Odysseuson a fent daloló Demodikos lantos énekének hatását, jobbjával hallgatásra inti a dalnokot. Különösen megkapó a képen az elmerengő Arete királynőnek előkelő tartása és a részvétellel a hőst figyelő Nausikaa bájos alakja. A maeander-díszítésű kárpit és a dór oszlopok, valamint a gyümölcsös kosarat fején tartó leánycsoport itt is stílusos háttérrel ad a jelenetnek.

(A korhű ábrázolás keretében felismerjük Alkinoos kezében a királyi jogart (sceptrum), Demodikos kezében pedig a lantot (lyra).

LOTZ : Pallas Athene lelket ad Prometheus alkotásába.

Képünk, mely itt gimnáziumunk tudományterjesztő hivatásának jelentőségét akarja hangsúlyozni, azt a mythologiai jelenetet állítja elének, mikor Pallas Athene, a tudás istennője, a Prometheus által agyagból alkotott emberi lénybe érző, gondolkodó lelket teremt.

Ennek a merészen magasba szárnyaló tiszta léleknek jelképe az ifjú fejére helyezett hófehér pillangó.

Koncentrikus kompozíció : középen egy dór fülke előtt az istennő áll, Meduzafővel ékesített mellvértjében, fején sisakkal, baljával lándzsára támaszkodva, jobbját a pillangóval a fiú fölé tartja. Az istennő balján Prometheus ül és döbbenve figyel szembenálló alkotásának életrekelését.

* * *

Végül a felső öt félköralakú térbe (lunette) a művész két-két ifjút egymásnak arányosan megfelelő, egymást kiegészítő szembeállítással komponált bele, jelképezve a humaniorákat, természettudományokat és a testgyakorlást.

Than Mór, aki a Coriolanus-, Cicero- és Traianus-jeleneteket festette, 1828. június 19-én Óbecsén született. Lotz Károllyal egyidejűleg ugyancsak a bécsi Rahl iskolájában képezte ki magát. Visszakerülve hazájába, előszeretettel vetette vászonra a magyar nép életéből és történelme köréből vett jeleneteket (pl. Ónodi országgyűlés, Mohácsi csata). Lotzsal együtt működött a Vigadó, Opera és Nemzeti Múzeum művészi kifestésén, azonkívül a keleti pályaudvar és Várbazár épületét is szép festményekkel ékesítette. Közéletünk számos kiváló szereplőjét (Batthyányi, Deák, Liszt stb.) hű arcképpel örökítette meg, végül sok oltárképet is festett. Meghalt Triesztben 1899. március 11-én.

THAN : Coriolanust anya, neje, gyermekei felkeresik a volscusok táborában.

Fent a fővezéri sátor bejárásánál ott áll szemlesütve, lesújtva a hazája ellen sereget vezető Coriolanus, kihez anyja nemes haraggal így szól :

„Sine, priusquam complexum accipio, sciam, ad hostem, an ad filium venerim, captiva, materne in castris tuis sim. In hoc me longa vita et infelix senecta trahit, ut exsulem te, deinde hostem viderem? Non, cum in conspectu Roma fuit, succurrit : „Intra illa moenia domus ac penates mei sunt, mater, coniunx, liberique?” (Liv. II. 40 cap.)

A kép felső sarkában Coriolanus áll, mint egyik főszereplő, másik jobb sarkában mintegy szembeállítva édes anyja és a térden állva könyörgő család látható a kísérő római matronákkal.

Úgy ezen, mint a következő két képen a művész úgy állítja be a két főalakot, hogy egyikük magasabban áll a másiknál.

(Coriolanus mint fővezér, paludamentumot visel, alatta mint lovagrendű a tunica angusticlavíát, lábán a soleae nevű sarukat ; a római nők felső köntöse a palla, alatta alsóruházata a stóla).

THAN : Cicero támadó beszédet intéz Catilina ellen.

Ez a kép is, mint az előző és következő, a szónak nagy hatalmát példázza. Egy drámai jelenet : Cicero, a consul, és Catilina, a megátalkodott összeesküvő állnak az előtérben. Balról a háttérben mint staffage a Cicero szenvedélyes támadó beszédének hatása alatt álló senatorok, jobbról a lictorok és egy megvető pillantású senator. Cicero széles, heves szónoki mozdulattal utasítja ki a tekintélyes testületből a züllött, hazaáruló patriciust, aki lesújtva, megsemmisülve távozni kényszerül. Eszünkbe jutnak Cicero idevágó szavai (Orat. in Catil. I. 8. Hisce omnibus, Catilina, cum summa rei publicae salute, cum tua peste ac pernicie . . . proficiscere ad impium bellum ac nefarium !).

(A jelenet stílusosságát emeli a háttérben kívül látható jelképe az Urbs Romanak : az ikreket tápláló nöstényfarkas. Szemléltetően van be-

mutatva a toga szabályos viselési módja, a szószék, a senatorok félkörben való elhelyezkedése, továbbá a lictorok bárdos vesszőnyalábjai, a „fascies cum securibus.“)

THAN : Traianus császár lelkesítő beszédet intéz katonáihoz.

A nagy császár és hódító hadvezér fenséges alakját egyrészt az emelvényül szolgáló talapzat, melyen mintegy szoborszerűen áll a szónok, másrészt a császári sátonnak mögötte lecsüngő kárpitja és még inkább az előtte térdeplő és köréje lelkesen tóduló katonái csoportja nagyszerűen kiemeli. A kompozíció hatásának fokozására szolgál a háttérben jobbra állított alak, aki a császárnak felnyújtja a győzelmes hadvezért illető babérokoszorút (corona triumphalis).

Ennek a képnek a tárgya a többenél közelebb áll hozzánk, magyarokhoz, hiszen Traianus volt az, aki Daciát, a mai Erdélyt a római birodalomhoz csatolta.

(A történelmi stílus korhűsége alkalmat nyújt még a római katonák fegyverzetének : a parma nevű kis kerek pajzs, a cassis (sisak), lorica (mellvért), a sasjelképű signum, a zászlót jelentő vexillum, a pilum nevezetű hajító dárda és a gladius szemléletes megismerésére.)

III.

A TANÁRI TESTÜLET MŰKÖDÉSI KÖRE.

1. Hatóságok.

A budapesti V. ker. magy. kir. áll. Berzsenyi Dániel gimnázium fenn-tartója a magyar állam.

Iskolánk a magy. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium rendelkezése alatt áll. Vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter: **gróf Klebelsberg Kunó dr.**, v. b. t. t. A minisztérium középiskolai ügyosztályának főnöke: **Vajdinger Gyula dr.**, miniszteri tanácsos.

A budapesti tankerület királyi főigazgatója: **Pinter Jenő dr.**, a Magyar Tudományos Akadémia, Szent István Akadémia, Kisfaludy-Társaság és Petőfi-Társaság tagja.

2. Tanári testület.

a) Igazgató :

Krompaszky Miksa tanker. kir. főigazgató. Szaktárgyai: természetrajz, földrajz. Szolgálati éveinek száma 23, ebben az iskolában 1. (Lakik az iskola épületében: V., Markó-utca 29/31.)

b) A tanári testület nyugalmazott tagjai :

Jacobi Károly nyug. igazgató, tanker. kir. főigazgató. Szaktárgyai: latin, német. Szolgálati éveinek száma 36, ebben az iskolában 26. (Lakik: I., Alkotás-utca 32.)

Csopey László nyug. tanár, igazgató. Szaktárgyai: matematika, fizika. Szolgálati éveinek száma 35, ebben az iskolában 33. (Lakik: II., Szalag-utca 1.)

Fross Károly dr., nyug. tanár. Szaktárgyai: matematika, fizika. Szolgálati éveinek száma 35, ebben az iskolában 14. (Lakik: III., Ujlaki-rakpart 44.)

Szmetana Ágost nyug. tanár, igazgató. Szaktárgyai: művészeti és geometriai rajz. Szolgálati éveinek száma 35, ebben az iskolában 34. (Lakik: V., Alkotmány-utca 23.)

c) Állami rendes és helyettes tanárok :

Ambrózy Pál r. tanár, a tanári könyvtár öre. Szaktárgyai: latin, görög. Tanította a latint a IV., VIII. B., a görögptlő irodalmat a VII. A., VIII. B., a filozófiát a VIII. B. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 21, ebben az iskolában 5. (Lakik: IV., Váci-utca 57.)

Biloveszky József r. tanár, a II. B. osztály főnöke. Szaktárgyai: latin, történelem. Tanította a latint a II. B. osztályban heti 6 órában. Szolgálati éveinek száma 14, ebben az iskolában 3. (Lakik: IV., Irányi-utca 7.)

szakácsi Csorba Károly r. testnevelési tanár, a tornaszertár öre a, sportkör elnöke. Szaktárgya : testnevelés. Tanította a tornát az I., III., IV., V., VI., VII. A. és B. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 15, ebben az iskolában 15. (Lakik : V., Sziget-utca 25.)

Dittrich Vilmos dr. r. tanár. Szaktárgyai : magyar, német. Tanította a magyart a VI., VIII. B., a németet a II. A. és B., VI. és VIII. B. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma : 26, ebben az iskolában 2. (Lakik : I., Bercsényi-utca 8.)

Dubovitz István r. tanár, a földrajzi és vegytani szertár öre. Szaktárgyai : természetrajz, földrajz. Tanította a földrajzot a II. B., a természetrajzot a II. B., IV., V., VI., a tornát a II. B. osztályban, heti 16 órában. Szolgálati éveinek száma 7, ebben az iskolában 5. (Lakik : II., Kitaibel Pál-utca 1.)

Fornvald József r. tanár, a természettani szertár öre, a 41. sz. cserkészcsapat parancsnoka. Szaktárgyai : matematika, fizika. Tanította a matematikát az I., II. B. és VIII. A., a fizikát a VIII. A. és fizikai gyakorlatokat a VIII. A. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 8, ebben az iskolában 8. (Lakik : I., Márvány-utca 50.)

Glatz Ferenc r. tanár, igazgató. Szaktárgyai : latin, görög. Tanította a latint az V., a görögöt az V., VIII. A., B. és a görögöptlő irodalmat a VII. B. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 33, ebben az iskolában 15. (Lakik : I., Szirtes-út 4/a.)

bánóci és mogyoróssi Hlavathy Imre r. tanár, a II. A. osztály főnöke. Szaktárgyai : latin, történelem. Tanította a magyart és latint a II. A., a történelmet a VI. B. és VIII. B. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 15, ebben az iskolában 6. (Lakik : VI., Bajnok-utca 1.)

Helma István dr. róm. kath. vallástanár. Tanította a vallástant az I—VIII. osztályban s végezte az exhortatiót, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 22, ebben az iskolában 20. (Lakik : I., Alkotás-utca 31.)

vitéz Horváth Antal r. tanár, a VI. osztály főnöke, az ifj. könyvtár öre, tandíjkezelő. Szaktárgyai : latin, történelem. Tanította a latint a VI., a történelmet a IV., VI., VII. A. és VIII. A. osztályban, heti 17 órában. (Lakik : Vecsés, Sándor-utca 16.)

Klima Lajos tanári szolgálatra beosztott kir. igazgató, a VII. B. osztály főnöke. Szaktárgyai : latin, német. Tanította a magyart az I., a latint az I. és VII. B. osztályban, heti 16 órában. Szolgálati éveinek száma 29, ebben az iskolában 6. (Lakik : Ujpest, Andrásy-utca 19.)

Luttor Ignác h. tanár, a rajzszerterőre. Szaktárgyai : művészeti és geometriai rajz. Tanította a gp. rajzot a VII. B., VIII. A., VIII. B. osztályban, heti 6 órában. Szolgálati éveinek száma 3, ebben az iskolában 3. (Lakik : I., Attila-utca 7.)

Márffy Oszkár dr., r. tanár, igazgató, a VII. A. osztály főnöke, a filológiai szertár öre. Szaktárgyai : latin, görög. Tanította a latint a VII. A., a görögöt a VI., VII. A. B., a történelmet az V. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 26, ebben az iskolában 8. (Lakik : II., Margit-körút 26.)

aranyos-maróthi Rónay Kázmér r. tanár. Szaktárgyai : művészeti és geometriai rajz. Tanította a geometriát az I., II. A., II. B., III., IV. és a

gp. rajzot a VII. A. osztályban, heti 14 órában. Szolgálati éveinek száma 13, ebben az iskolában 2. (Lakik : I., Budafoki-út 9.)

Schmiedt Alajos r. tanár, a tanker. főigazgatósághoz beosztott szakfelügyelő, a VIII. B. osztály főnöke. Szaktárgyai: matematika, fizika. Tanította a matematikát és fizikát a VIII. B. osztályban, heti 6 órában. Szolgálati éveinek száma 24, ebben az iskolában 16. (Lakik : III. Zsigmond utca 70.)

Soós Sándor dr., r. tanár, a IV. osztály főnöke, a Matematikai Kör vezetője. Szaktárgyai: matematika, fizika. Tanította a matematikát a II. A., III., IV., VII. A., a fizikát a VII. A., heti 17 órában. Szolgálati éveinek száma 11, ebben az iskolában 1. (Lakik : VIII., József-körút 82.)

Szentgyörgyi László dr., r. tanár, a III. osztály főnöke. Szaktárgyai: magyar, latin. Tanította a magyart a III., V., VII. B., a latint a III. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 15, ebben az iskolában 6. (Lakik : II., Halász-utca 2.)

Vajthó László r. tanár. Szaktárgyai: magyar, német. Tanította a magyart a VII. A., a németet a III., VII. A., VII. B., VIII. A., a gp. irodalmat a VIII. A. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 15, ebben az iskolában 1. (Lakik : I., Logodi-utca 9.)

Vargha Sándor dr., r. tanár, az I. osztály főnöke, a természetrajzi és történelmi szertár öre. Szaktárgyai: földrajz, természetrajz. Tanította a földrajzot az I., II. A., III., a természetrajzot az I., II. A., a tornát a II. A. osztályban, heti 15 órában. Szolgálati éveinek száma 19, ebben az iskolában 9. (Lakik : IV., Váci-utca 83.)

Vári Rezső r. tanár, a VIII. A. osztály főnöke, az Önképzőkör vezetője. Szaktárgyai: magyar, latin. Tanította a magyart a II. B., IV., VIII. A., a latint a VIII. A., a történelmet a III. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 21, ebben az iskolában 7. (Lakik : VI., Nyugati pályaudvar.)

Virág Oszkár r. tanár, az V. osztály főnöke, a Segélyegylet vezetője. Szaktárgyai: matematika, fizika. Tanította a matematikát az V., VI., VII. B., a fizikát a VII. B. osztályban, heti 14 órában. Szolgálati éveinek száma 23, ebben az iskolában 23. (Lakik : V., Ügynök-utca 16.)

Walton Róbert r. tanár, igazgatóhelyettes. Szaktárgyai: magyar, német. Tanította a németet a IV., V. osztályban, a filozófiát a VIII. A. osztályban, heti 9 órában. Szolgálati éveinek száma 29, ebben az iskolában 6. (Lakik : II., Zsigmond-utca 5.)

d) Vallástanárok :

A rendes órarend keretén belül tanítottak :

Weisz Miksa dr., izr. vallástanár, rabbiképző r. tanár. Tanította a vallástant az V., VI., VII., VIII. osztályban, heti 8 órában. Szolgálati éveinek száma 25, ebben az iskolában 25. (Lakik : VI., Podmaniczky-utca 39.)

Weisz Samu dr., izraelita vallástanár. Tanította a vallástant az I., II., III., IV. osztályban, heti 8 órában. Szolgálati éveinek száma 21, ebben az iskolában 3. (Lakik : V., Ügynök-utca 17.)

A rendes órarend keretén kívül tanítottak :

Mihalovits Sándor gör. kath. vallástanár.

Lámnek Vilmos ág. ev. vallástanár.

Losonczy Lajos ref. vallástanár.

Bikár Radivoj gör. kel. szerb vallástanár.

Bíró Lajos unitárius vallástanár.

Bogoevicu Ghenadie gör. kel. román vallástanár.

e) A rendkívüli tárgyak tanárai :

Csorba Károly r. testnevelési tanár, tanította a külön tornát, 2 csoportban, heti 4 órában.

Dittrich Vilmos dr., tanította az angol nyelvet, heti 2 órában.

Fornvald József r. tanár, tanította az egyházi éneket, heti 2 órában.

Neumer József tanította a vívást 2 csoportban, heti 3 órában.

Radnai Béla dr., okl. középiskolai gyorsíró tanár, tanította a gyorsírást, heti 2 órában.

Turry Peregrin okl. ének- és zenetanár a m. kir. Operaház tagja, tanította a műéneket és vezette az intézet zenekarát, heti 4 órában.

f) Egészségtanár és iskolaorvos :

Bense Lajos dr., gyakorló orvos, okl. egészségtan tanár. Tanította az egészségtant a VI. A. és VII. B. osztályban, heti 4 órában. Szolgálati éveinek száma 1, ebben az iskolában 1. (Lakik : I., Horthy Miklós-út 154.)

3. Altisztek és szolgálk.

Filjác József kezelő altiszt.

Hunyadi András egyéb altiszt, kapus.

Barsi Sándor napidíjas iskolaszolga.

Kele János fűtő, ideiglenes napidíjas iskolaszolga.

A tanár neve	I. o.	II. A.	II. B.	III. o.	IV. o.
Ambrózy Pál					lat. 6
Biloveszky József			lat. 6		
Csorba Károly	torna 2			torna 2	torna 2
Dittrich Vilmos dr.....		ném. 3	ném. 3		
Dubovitz István			földr. 3 term. 2 torna 2		term. 3
Fornvald József	mat. 6		mat. 4		
Glatz Ferenc.....					
Hlavathy Imre		magy. 4 lat. 6			
Holma István dr.	hittan 2	hittan 2		hittan 2	hittan 2
Vitéz Horváth Antal ..					tört. 3
Klima Lajos.....	magy. 5 lat. 6				
Luttor Ignác					
Márfy Oszkár dr.					
Rónay Kázmér	rajz 2	rajz 2	rajz 2	rajz 2	rajz 2
Schmiedt Alajos					
Soós Sándor dr.		mat. 4		mat. 3	mat. 3
Szentgyörgyi László dr.				magy. 4 lat. 6	
Vajthó László				ném. 4	
Varga Sándor dr.	földr. 3 term. 2	földr. 3 term. 2 torna 2		földr. 3	
Váry Rezső			magy. 4	tört. 3	magy. 4
Virág Oszkár					
Walton Róbert					ném. 3

felosztás.

V. o.	VI. o.	VII. A.	VII. B.	VIII. A.	VIII. B.	Óraszám
		gp. ir. 3			lat. 4 gp. ir. 2 fil. 3	18
						6
torna 2	torna 2	torna 2	torna 2	torna 2	torna 2	18
	magy. 3 ném. 3				magy. 3 ném. 3	18
term. 3	term. 3					16
				mat. 2 fiz. 4 fiz. gyak. 2		18
lat. 6 gör. 5			gp. ir. 3.	gör. 4		18
			tör. 3		tört. 3	16
hittan 2	hittan 2	hittan 2		hittan 2		16
	lat. 5 tört. 3	tört. 3		tört. 3		17
			lat. 5			16
			gp. rajz 2	gp. rajz 2	gp. rajz 2	6
tört. 3	gör. 5	lat. 5 gör. 5				18
		gp. rajz 2				12
					mat. 2 fiz. 4	6
		mat. 3 fiz. 4				17
magy. 3			magy. 3			16
		magy. 3 ném. 3	ném. 3	ném. 3 gp. ir. 2		18
						15
				magy. 3 lat. 4		18
mat. 3	mat. 4		mat. 3 fiz. 4			14
ném. 3				fil. 3		9